

ORGAAAN

van de

Vereniging ter beoefening
van de Krijgswetenschap

OPGERICHT 6 MEI 1865

1950-1951

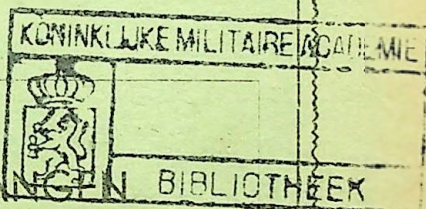
1e Aflevering

Inhoud:

RIVIEROVERGANGEN

door

Majoor van de Generale Staf J. H. HEIMEL

Voor adresveranderingen of opgave van adres en nieuwe leden zich te wenden in Nederland tot Res. Lt. kol. b.d. J. P. Boots, Secretaris-voorzitter van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, van Alkemadelaan 215, 's-Gravenhage, Tel. 774621, Postrek. 78828

Redactie: Generaal-majoor b.d. D. A. van Hilten, Zuidwerfplein 3 te 's-Gravenhage, Tel. 720366

Zorgt dat wij uw adres weten — De contributie bedraagt f 10.— per jaar

BIJENKOMST OP 27 OCTOBER 1950 TE 's-GRAVENHAGE

Voordracht voor de Vereniging ter Beoefening van de **DE RIJKS MILITAIRE ACADEMIE**
Krijgswetenschap

door

Major van de Generale Staf J. H. HEIMEL

Voorzitter: Z. E. Luitenant-Generaal M. R. H. CALMEIJER

8708

BIBLIOTHEEK

De Voorzitter:

Ik open deze eerste bijeenkomst van het 85e werkjaar.

Alvorens over te gaan tot het zakelijk gedeelte, nodig ik U uit in gedachten een ogenblik te vertoeven bij die delen van de Kon. Landmacht en de Kon. Marine, die hun plicht ver van het vaderland vervullen. Ik denk in de eerste plaats aan H. M.'s „Evertsen“, die van het begin van het conflict in het verre Oosten, in de Koreaanse wateren vertoeft. Verder aan het detachement van de K.L., dat zo juist naar Korea is vertrokken. Ik ben er van overtuigd, dat dit detachement de woorden, die de commandant de Luitenant-Kolonel den Ouden voor zijn vertrek tot mij sprak, n.l. onze driekleur daarginds hoog te zullen houden, zal waar maken. Niet in de laatste plaats denk ik echter aan de militairen van de K.L., in hoofdzaak behorende tot de H-brigade, die nog steeds in Indonesië vertoeven en daar, in werkeloos afwachten, een moeilijke tijd doormaken.

Ik geef thans het woord aan onze secretaris-penningmeester, de Overste Boots.

De Heer Boots:

Mijnheer de Voorzitter,

Gaarne maak ik gebruik van de mij geboden gelegenheid verslag uit te brengen over de toestand van de Vereniging per 30 September j.l. Deze is zeer gunstig. Het aantal leden nam in het afgelopen jaar toe met 512 leden. 83 leden ontvielen der vereniging hetzij door overlijden of bedanken. Dagelijks stromen de nieuwe leden toe, niet tevergeefs is een beroep gedaan op onze leden om te helpen het ledental uit te breiden. 133 leden waren 1 of meerdere jaren achterstallig in het betalen hunner contributie. Dit baart echter geen zorgen, daar de ondervinding ons leerde, dat ook dit wordt ingelopen.

Onze adverteerders steunen ons op voorbeeldige wijze, zodat het gemis van subsidies van de ministeries van Oorlog, Marine en Overzeese Gebiedsdelen geheel wordt gecompenseerd.

Wij sluiten met een batig saldo en hopen dit jaar ons 200ste lid te kunnen boeken.

Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter:

Een gedeelte van het bestuur treedt periodiek af, te beginnen, als mij zulks veroorloofd is, met mijzelf, dan de Gen.-Maj. van Hilten, die helaas door ziekte afwezig is en de Kapt.-Lt. ter Zee Fortuin. Allen zijn direct herkiesbaar.

Verder moet een bestuurslid worden gekozen ter voorziening in de vacature,

ontstaan door het aftreden van de Gen.-Maj. Carp in verband met diens plaatsing bij het Hoofdkwartier van de Opperbevelhebber der West-Europese landstrijdkrachten te Fontainebleau. Het bestuur stelt hiervoor als candidaat Majoor van Hootigem. Het is de bedoeling de verkiezing in de pauze van deze vergadering te doen plaats hebben. Candidaten kunnen worden opgegeven bij de heer Boots.

Tot mijn genoegen kan ik U verder mededelen, dat het wetenschappelijk jaaroverzicht vóór 31 October a.s. is te verwachten.

Indien de heer Boots met mij instemt, dat er geen verdere bijzonderheden zijn mede te delen, geef ik thans gaarne het woord aan de spreker van deze avond, Majoor Heimel.

RIVIEROVERGANGEN

INLEIDING

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heren,

Het is hedenavond voor de derde maal, in een tijdsbestek van amper 25 jaar, dat de leden van de „Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap” ter vergadering zijn verzocht om een inleiding over het onderwerp „Rivierovergangen” aan te horen.

Het feit dat onze Vereniging aan dit vraagstuk een dergelijke grote aandacht besteedt is op zich zelf reeds het bewijs van de bijzondere plaats welke de „rivierovergang” in de oorlog- en gevechtsvoering innemt.

In militaire zin dient men onder het begrip „rivierovergangen” iets anders te verstaan dan het simpele taalkundige „over een rivier gaan”.

Toen de Duitse troepen in Maart 1936, in strijd met de bepalingen van het vredesverdrag van Versailles, het Rijnland bezetten en daarbij „de Rijn overgingen”, werd hierbij zeer zeker niet „een rivierovergang”, in krijgskundige zin, gepresteerd.

Een „rivierovergang” vindt plaats wanneer door vijandelijke maatregelen, ongeacht hun omvang, een troepenmacht wordt gedwongen een rivier of kanaal te passeren door de inzet van een bijzondere actie, meestal met gebruikmaking van speciale hulpmiddelen.

Op onze vaderlandse bodem zijn geen gevechtshandelingen denkbaar zonder dat de talrijke, grote en kleinere waterwegen, er hun invloed op doen gelden. Maar ook op alle mogelijke strijdtoneelen elders in Europa bepalen de rivieren en kanalen in hoge mate de wijze van gevechtsvoering.

In het bijzonder moest dit tot uitdrukking komen bij zeer bewegelijk gevoerde oorlogen en de jongste wereldoorlog had wel een uiterst bewegelijk karakter. Zeer simplistisch gesteld mogen wij zeggen dat wereldoorlog II op zijn belangrijkste strijdtoneel — Europa — werd gevoerd als één grote opmars; het begon met de opmars van de Duitse weermacht in westelijke en daarna in oostelijke richting, over geweldige afstanden, waarna „der Weg zurück” volgde onder de druk van de geallieerde opmars in tegenovergestelde richtingen.

Bij deze krijgsverrichtingen zijn a.h.w. alle Europese rivieren een of tweemaal betrokken geweest.

Het was aan de terugtrekkende partij immers meestal alléén mogelijk de vijandelijke opmars te vertragen met behulp van het afremmend vermogen van ondoorschrijfbare rivieren.

Dit had tot gevolg dat slechts uiterst zelden een rivier door de oprukkende grondstrijdkrachten gepasseerd kon worden over onvernielden bruggen en zonder hinder van vijandelijke verdragingspogingen.

Het was regel dat de waterhindernis, hetzij door een operatie op grote schaal, hetzij door een kleine vlotte actie, in elk geval door de inzet van militaire middelen, dus anders gezegd door een „rivierovergang“, moest worden overschreden.

Het aantal uitgevoerde „rivierovergangen“ in de oorlog 1939—1945 is dan ook enorm. De namen: Maas, Rijn, Albertkanaal, Meurthe, Schelde, Volturno, Inn, Moezel, Garigliano, Loire, Roer, Lijs, Sangro, Donau, Seine, vormen slechts, in willekeurige volgorde een beperkte opsomming van rivieren in West-, Midden- en Zuid-Europa, waarover „rivierovergangen“ zijn uitgevoerd, welke zeker in de krijgsgeschiedenis zullen worden vastgelegd.

In Oost-Europa was hun aantal nog veel groter, laat ik U slechts enkele van de voornaamste noemen: Narva, Duna, Dnjepr, Dnjestr, Don, Boeg, Njemen, Weichsel en Oder.

Zonder overdrijving kunnen wij vaststellen dat de krijgsverrichtingen in wereldoorlog II een aanéenschakeling zijn geweest van rivierovergangen welke haar climax vond in de overgang over Oder en Rijn, waardoor een springplank werd verkregen om in het hart van Duitsland de Duitse weermacht de genadeslag te geven.

Wellicht ten overvloede wil ik U reeds nu, aan het begin van mijn betoog, er op wijzen dat bij de operatiën waarbij rivierovergangen plaats vonden, deze overgang steeds „middel“, maar nooit het uiteindelijke doel van de operatie is geweest; het „veroveren van de rivier“ geeft de aanvaller géén beslissing; wél wordt deze bereikt door de uitschakeling van de vijandelijke gevechtskracht en om deze te verkrijgen moet de rivier gepasseerd worden.

Degenen onder U, die gelegenheid hebben de internationale militaire periodieken in te zien, zullen met mij hebben kunnen vaststellen, dat de stroom van artikelen over de rivierovergang of een zijner vele facetten tot een nog steeds voortrollende lawine is uitgegroeid.

Belangrijker is het echter dat in de tactische en technische voorschriften van de op militair gebied toonaangevende landen, zo langzamerhand de nieuwe denkbeelden over de rivierovergang zijn vastgelegd, uiteraard gebaseerd op de uitgebreide oorlogservaring.

Deze ideeën nu verschillen op vele plaatsen wel heel sterk met de opvattingen welke over dit onderwerp o.a. in onze vooroorlogse voorschriften waren vastgelegd.

Door de legerleidingen van de landen, welke vóór 1939 min of meer aanhangers waren van de doctrine van de „Franse school“ en dat waren immers vrijwel alle latere geallieerden, werd de waarde van de verdediging wel zeer overschat.

Deze overschatting, in al zijn consequenties, leidde in 1940 tot de debâcle.

In de gedachtengang van een oorlogvoering in overwegend passieve en statische zin, werd de „aanval over een rivier“ als een uiterst riskante onderneming gezien, slechts door zorgvuldige voorbereidingen en onder het benutten van een volkomen verrassing mogelijk geacht.

Daarbij kwam nog, dat de technische middelen welke de overgang moesten mogelijk maken, wel zeer verouderd waren.

Ik vermeen met mijn voordracht te mogen aansluiten op de reeks van voor-

drachten, vroeger over dit onderwerp voor „Krijgswetenschap” gehouden; vandaar dat ik een verhandeling over de ontwikkelingsgeschiedenis van de rivierovergang nu overbodig acht.

Wel zou ik met U willen behandelen enkele moderne denkbeelden over de rivierovergang, getoetst aan de voorbeelden uit de jongste oorlog, waarbij ik dan zekere verschilpunten met de vooroorlogse ideeën nader hoop te belichten.

Met Uw goedkeuring M.d.V. wilde ik dan na een pauze, de Rijnovergangen zoals zij, op zo'n zeer verschillende wijze, door de Engelse, Amerikaanse en Franse strijdkrachten in Maart 1945 zijn uitgevoerd, in het kort behandelen.

Alvorens ik daartoe overga ben ik U echter nog een bijzondere opmerking schuldig.

Ik beschouw het als een groot voorrecht om vanavond over dit interessante onderwerp — als eerste inleider na de oorlog — voor U te mogen spreken, maar..... het hoofdbestanddeel van de materie van mijn voordracht, de beginselen van de hedendaagse theorie van de rivierovergang, hoorde U reeds vóór de oorlog in een vergadering voor onze Vereniging.

In een van de laatste voordrachten van „Krijgswetenschap” vóór de oorlog, namelijk in Februari 1940, sprak de toenmalige kapitein der Grenadiers M. R. H. Calmeijer over het onderwerp „Moderne denkbeelden omtrent de aanval over een rivier”. Deze inleider bezag dit vraagstuk nu eens niet met een „Franse bril”, maar putte zijn gegevens uit de Duitse opvattingen en kon roen reeds uit de lessen van de Poolse veldtocht een en ander aan de praktijk toetsen.

De door hem naar voren gebrachte denkbeelden bleken in het algemeen de juiste geweest te zijn; gelukkig voor ons waren de Geallieerden zeer goede leerlingen, want zij wisten in het tweede, beslissende, gedeelte van de oorlog de Duitse opvattingen te vervolmaken en speciaal op gebied van overgangsmaterieel zich de juiste middelen te verschaffen, waaraan de moderne tactiek behoefte had.

M.d.V. Zojuist in mijn inleiding gaf ik U een globale omschrijving van het militaire begrip „rivierovergang”; ik noemde het een actie, d.w.z. een aanvallende handeling, hetzij klein van omvang, hetzij van zeer grote allure, noodzakelijk, om de eigen troepenmacht over de rivier te brengen en daartoe door vijandelijke tegenmaatregelen, ongeacht hun sterkte, gedwongen.

Ik wil nu deze actie, deze offensieve handeling, nader met U behandelen en vooral de verschillende wijzen, waarop zij uitgevoerd kunnen worden, belichten.

De ondoorschrijdbare rivier vormt, ook heden ten dage nog, een hindernis voor de aanvaller en een natuurlijke weerstandslijn voor de verdediger. De huidige gevechtsvoorschriften o.a. in de V.S. en Frankrijk beginnen het hoofdstuk „operations at river lines” en „combat avec franchissement de cours d'eau” dan ook met een zin van dergelijke strekking.

Deze hindernis voor de aanvaller is er één van bijzondere soort; zij verschilt aanmerkelijk met andere soorten hindernissen, zoals versperringen, mijnevelden e.d. Deze laatste hindernissen kunnen immers doorgeschreden en daarna worden opgeruimd en vormen dus slechts een hindernis in het begin van de operatie, maar hebben daarna geen invloed meer. De ondoorschrijdbare rivier blijft echter ook na overschrijding van het voorste aanvalséchelon,

zijn waarde als hindernis behouden en belemmert dus de gehele operatie. Op de consequenties hiervan hoop ik later terug te komen.

Om de troepenmacht over de rivier te krijgen zijn bruggen nodig; slechts bruggen kunnen de stroom van voertuigen, welke voor de moderne gevechtsvoering nodig zijn, verwerken. Noodgedwongen zullen vloten en veren tijdelijk in bedrijf gesteld moeten worden om de reeds in de aanvang der operatie noodzakelijke gevechtsvoertuigen — ik denk in de eerste plaats hierbij aan tanks, artillerie en mechanische pionieruitrusting — over te brengen, maar slechts door de capaciteit van de bruggen is het mogelijk, het gehele gevechtsapparaat uiteindelijk van oever te laten verwisselen.

Bij de rivierovergang moet dus de gehele gevechtsactie gericht zijn op het uiteindelijk gebruik van bruggen. Meestal zullen deze bruggen door de aanvaller gebouwd worden op een tijdstip, dat door het verloop van gevechtshandelingen op 's vijands rivierzijde wordt bepaald.

Kan de aanvaller zich echter tijdig in het bezit stellen van reeds bestaande, (niet tijdig vernielde.) bruggen, op een wijze, dat deze bruggen als zodanig gebruikt kunnen worden, dus door de vorming van een veilig bruggenhoofd, dan is begrijpelijkerwijze zeer veel gewonnen.

De actie tot het véroveren van deze bruggen — dus door het uitvoeren van een „coup de main” — opent de reeks van methoden, waarop de rivierovergang kan worden uitgevoerd.

„COUP DE MAIN” OP ONVERNIELDE BRUGGEN

In de moderne gevechtsvoorschriften wordt aan de „coup de main”, in het kader van rivierovergangen wel een veel grotere waarde toegekend dan dit in vóóroorlogse voorschriften in het algemeen het geval was. De Nederlandse „Gevechtshandleiding” schreef wel degelijk voor: „Zijn in het aanvalsfront bruggen aanwezig welke nog niet door de vijand zijn vernield, dan tracht de aanvaller deze door een snelle verrassende onderneming in handen te krijgen, waartoe dan de C.V. de nodige bevelen geeft.”

Deze zinsnede, welke men heden ten dage met nadruk als eerste mogelijkheid tot de rivierovergang vermeldt, stond in de „Gevechtshandleiding” als een onopvallende noot onder aan de bladzijde; deze plaatsing drukte a.h.w. de onwaarschijnlijkheid van het mogelijke slagen van een dergelijke onderneming uit.

De praktijk van de wereldoorlog gaf echter wel degelijk de mogelijkheid tot slagen van deze verrassende overvallen aan.

Bij elke brug — hoe nauwgezet en kundig de vernieling er van ook is voorbereid — blijft de keuze van het moment van vernieling voor de verdediger een uiterst précaire aangelegenheid, hetgeen zeer zeker het geval is, wanneer belangrijke eigen troepen-eenheden — nu nog aan gene zijde opererend — straks over de nog intact zijnde brug zullen moeten terugtrekken.

Gebruik makend van dit kritieke ogenblik zijn tientallen bruggen in de oorlog 1939—1945 ongeschonden in des aanvallers handen gevallen.

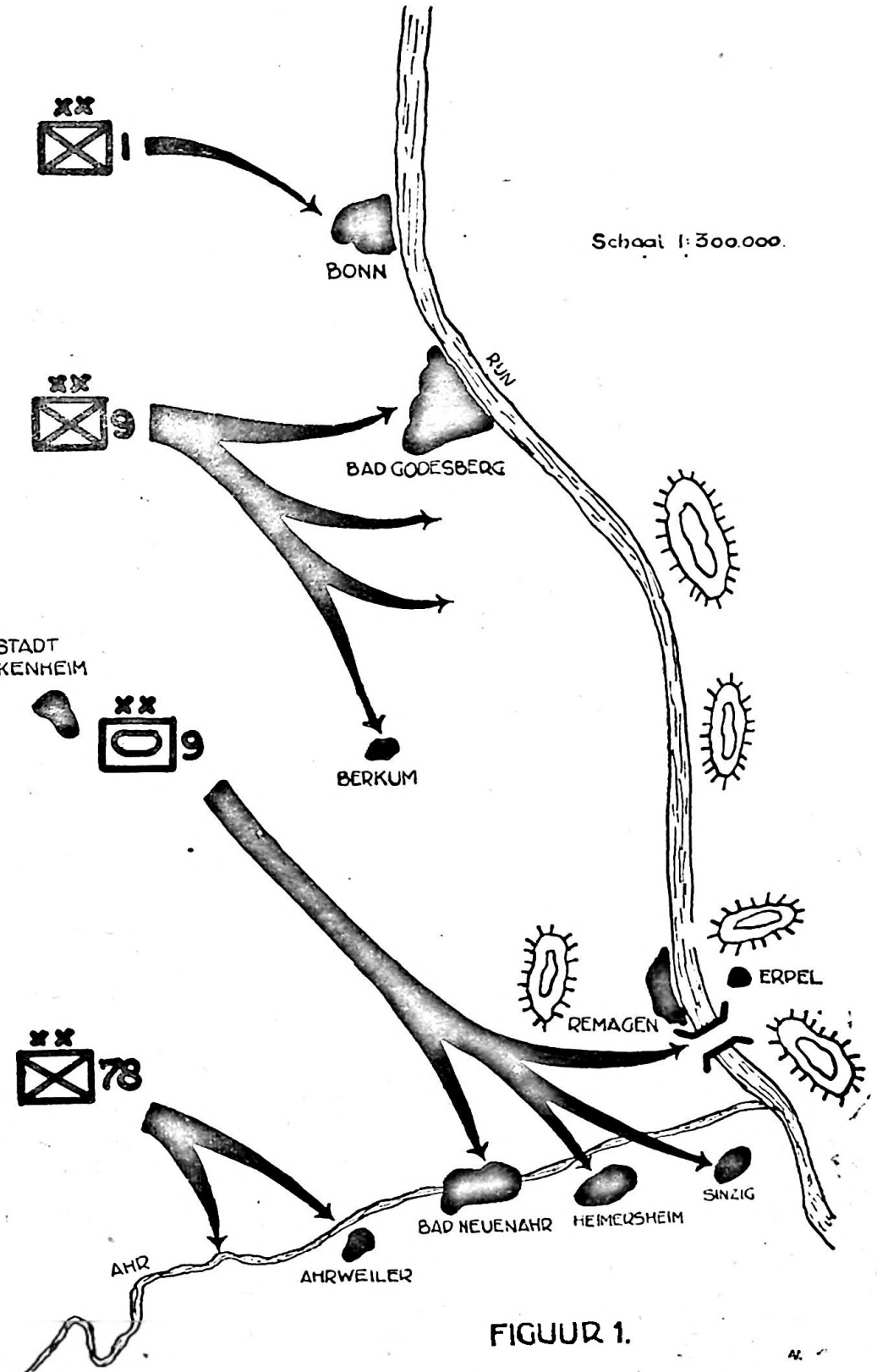
De geslaagde „coups de main” — nimmer op zich zelf staande handelingen — moeten gezien worden als een welkome bate in een grote operatie; het succes ervan is zeer afhankelijk van een nauwkeurige toepassing van de tijdsfactor.

Voor de inzet van een „coup de main” op onvernielden bruggen zijn vele

variaties mogelijk; deze zijn in het algemeen echter tot drie hoofdsorten van acties terug te brengen:

1. door de inzet van een „vijfde colonne“ (partisanen),
 2. door de inzet van een verticale overval,
 3. door de inzet van een stoute onderneming langs de grond.
- ad 1. Ofschoon uit de jongste krijgsgeschiedenis mij geen voorbeelden bekend zijn van de inzet van een „vijfde colonne“ tot dit doel (de infame overvallen op de Maasbruggen in 1940 door landverraderlijke elementen, deel uitmakende van de Duitse overvallingsdetachementen, buiten beschouwing latend) moet wel degelijk in de huidige omstandigheden met een dergelijk optreden rekening worden gehouden. Het detachement „vijfde colonne“, dat een dergelijke actie zal moeten uitvoeren, moet echter tot een perfecte militaire eenheid zijn geoefend. Het betreft hier immers niet de vernieling van de brug, welke door een kleine sabotageploeg in zeer korte tijd kan worden uitgevoerd, maar juist het tegenovergestelde: de verhindering van de vernieling en het open houden van de brug. Het stand houden in een gevormd bruggenhoofd kan alleen door uitstekend militair opgeleid personeel geschieden. Zeer zeker verdient in dit verband de combinatie „vijfde colonne“ voor het onbruikbaar maken van de vernielingen en parachutistenddetachementen voor het uitvoeren van de zuiver militaire taak, de aandacht.
- ad 2. Het gebruik van parachutisten en luchtlandingstroepen ter verovering van onvernielde bruggen vertoont een hele serie voorbeelden in de afgelopen oorlog. Het begon in 1940 met de strategische overvallen van Duitse zijde op de bruggen tussen Moerdijk en Rotterdam, tegelijkertijd met soortgelijke aanvallen op de bruggen over het Albertkanaal. Het vond zijn climax in de gelijktijdig uitgevoerde overvallen op de bruggen bij Arnhem, Nijmegen, Grave, Heumen, Son en Veghel, in September 1944. Naast deze overbekende voorbeelden, waarvan het gros voor 100 % slaagde, kan ook nog de succesvolle vorming van het Orne-bruggenhoofd, in de vroege morgen van D-dag op de linker-vleugel van de geallieerde landingen in Normandië worden genoemd. De tijd laat helaas niet toe, deze zeer interessante actie nader te bespreken. Het optreden van parachutisten e.d. valt overigens buiten het kader van mijn voordracht.
- Wel wil ik echter de nadruk leggen op het feit, dat reeds herhaalde malen door de inzet van parachutisten e.d. op schijnbaar neven-operatietonelen, ingrijpende wijzigingen in het te verwachten oorlogsverloop zijn gebracht.
- ad 3. Hoewel verschillende belangrijke en minder belangrijke bruggen door stoutmoedig optreden van grondtroepen onvernield werden veroverd, — vooral de Russen waren hier meesters in, zoals o.a. bleek bij de verovering van twee Dunabruggen in Juni '43, tijdens het Witebsk-offensief — springt één voorbeeld, het geval Ludendorffbrücke te Remagen wel zeer sterk naar voren. Gaarne wil ik aan dit geval iets meer aandacht besteden, ook al, omdat het aantoon, dat het grijpen van een intacte brug alleen niet voldoende is voor het succes, maar dat het beveiligen van een dergelijke veroverde brug er het noodzakelijke gevolg van moet zijn. (Zie schets No. 1).

OPMARSCH 3LK.

FIGUUR 1.

In het kader van de geallieerde opmars, na succesvolle beëindiging van het Ardennen-offensief, marcheert op 7 Maart 1945 het 1e Amerikaanse leger met zijn drie LKn, III, V, VII in voorste lijn op, in de richting van de Rijn ter hoogte van Bonn. Het leger heeft tot opdracht, alle resterende Duitse weerstand ten westen van de Rijn op te ruimen, teneinde de Zuidflank van de reeds meer Noordelijk geplande Rijnovergang te beveiligen. De 9e Pantserdivisie dekt de opmars van III LK in het centrum, terwijl de 1e en 9e Infanterie-divisie op de Noordflank en de 78e Infanterie-divisie op de Zuidflank van het LK optreden. De 9e Pantserdivisie heeft tot opdracht, Remagen (West van de Rijn gelegen) te nemen en verder de Ahr (zijrivier van de Rijn) op verschillende plaatsen te passeren. Zoals alle grote eenheden heeft de 9e Pantserdivisie tevens de opdracht, zich van eventueel onvernielde Rijnbruggen meester te maken.

Het „gevechtscommando B" heeft van de Divisiecommandant opdracht ontvangen, Remagen van vijand te zuiveren en de brug bij Sinsig over de Ahr te nemen. Deze opdracht wordt uitgevoerd door 2 colonnes in front, welke tegen zwakke weerstand snel oprukken.

Om 15.15 blijkt uit het verhoor van krijgsgevangenen bij dit gevechtscommando in de omgeving van Remagen, dat de spoorbrug Ludendorff bij Remagen niet vóór 16.00 opgeblazen mag worden. Onmiddellijk geeft de Commandant van het gevechtscommando aan Commandant van het 14e tankbataljon opdracht, om de brug te nemen. Tegelijkertijd geeft hij bevelen aan de hulpwapens, om deze operatie met vuur (o.a. innevelen Oostoever) te steunen. De B-compagnie van het 9e Pantserpionierbataljon wordt belast met het onbruikbaar maken van de brugvernielingsinrichting. Om 15.35 rennen manschappen van het 27e Pantserinfanteriebataljon samen met de pioniers de brug op; rechts en links worden ontstekingsdraden doorsneden; een explosie wordt nog gehoord, maar hierbij wordt geen hinderlijke schade aangericht.

De infanteristen bereiken ongedeerd de overzijde en overmeesteren de vijandelijke bezetting op de Oostelijke brugtoegang, terwijl de pioniers de ontstekingsmiddelen volledig buiten werking stellen en de ladingen verwijderen. De brug is vrijwel onbeschadigd in Amerikaanse handen gevallen. Om 24.00 is zij bruikbaar gemaakt voor de passage van lichte voertuigen, terwijl om 04.00 van 8 Maart de eerste tanks kunnen overtrekken.

Wat was er inmiddels aan Duitse zijde gebeurd? De brug werd bewaakt door een zwak infanterie-detachement onder commando van een kapitein, terwijl daarnaast nog een genie-detachement, eveneens onder commando van een kapitein, belast was met de uitvoering van de voorbereide vernieling. Het Duitse LXVII LK droeg de verantwoording voor de brug. Dit korps vocht in de morgen van 7 Maart nog op 50 km West van de Rijn. De brug moest zo lang mogelijk ter beschikking blijven, om de Duitse troepen gelegenheid te geven, van oever te verwisselen. Het schijnt, dat daartoe een majoor van de LK-staf bij de brug werd gedetacheerd, welke autoriteit — eerst om 11.00 ter plaatse aangekomen — het tijdstip van springen zou bepalen. Uit alles blijkt, dat deze functionaris dit tijdstip te lang heeft uitgesteld, mede misleid door mededelingen van terugtrekkende eigen onderdelen en op het kritieke ogenblik, vermoedelijk door een fout in het alarmsysteem, te laat was.

De brug was dus genomen maar nu ging het er om, deze te behouden. De oostelijke Rijnsoever is daar ter plaatse zeer hoog (\pm 200 m) en de brug vindt zijn verlenging in een tunnel; slechts een strook van 60 m scheiden brug

en tunnel. Het gevechtscommando B ontving spoedig, zij het ponds-ponds gewijze, allerlei versterkingen uit zijn divisie, maar het gemis van een onmiddellijk beschikbare snelle LK-reserve deed zich sterk gevoelen. Men was niet in staat, het verkregen succes snel en afdoende uit te buiten, waardoor de Duitse Weermacht de gelegenheid kreeg, reserves aan te trekken. Deze slaagden er echter niet in, het kleine bruggenhoofd in te drukken.

Na verloop van enkele dagen werden voldoende Amerikaanse eenheden op de oostoever gebracht, welke het gelukte, na hardnekkige gevechten, het bruggenhoofd uit te breiden. Ondertussen poogden de Duitsers met alle mogelijke middelen van V-2 tot „Kampf-Schwimmer” toe, tevergeefs de brug te vernielen. De Duitse artillerie, vurende met waarneming op de hoge oever, was in de eerste dagen in staat zware verliezen aan de toestromende Amerikaanse eenheden toe te brengen. De brug zelf bezweek op 17 Maart door overbelasting, maar toen waren inmiddels twee pontonbruggen in bedrijf gesteld. Op dat ogenblik waren trouwens reeds 5 divisies op Generaal Eisenhowers bevel in het bruggenhoofd aangetrokken.

Op 24 Maart, dus op het ogenblik dat de Engelsen de Rijnovergang forcerden, was het bruggenhoofd Remagen 45 km breed en 18 km diep.

M.d.V. Ik hoop niet dat mijn uitwijding over het vermeesteren van onvernielde bruggen U de indruk heeft gegeven dat deze wijze tot de rivierovergang nu als de belangrijkste moet worden beschouwd; dit zou geenszins mijn bedoeling zijn; wel wilde ik op de zeer reële mogelijkheid ervan wijzen.

De klassieke rivierovergang, waarbij de aanvaller zelf bruggen moet bouwen nadat dit door de vorming van een bruggenhoofd op 's vijands oever is mogelijk gemaakt, neemt ook thans nog de allervoornaamste plaats bij dit soort operaties in.

Vóór de oorlog werd algemeen aangenomen, dat elke grote ondoorschrijdbare door de vijand verdedigde rivier, welke een opmarsvak doorsneed, steeds een onvermijdelijke tijdrovende pauze in een offensieve operatie betekende, daar immers een langdurige voorbereiding aan de overgang moest voorafgaan.

Tijdens de jongste oorlog bleek echter, dat bedoelde „pauze” in zeer vele gevallen was terug te brengen tot een nauwelijks waarneembare vertraging van de voorwaartse beweging.

Er ontstond een duidelijke splitsing in de wijze van uitvoering van de rivierovergang; naast de vooroorlogse „voorbereide rivierovergang”, waarbij de factoren: degelijke voorbereiding en nauwkeurige regeling van de uitvoering de actie bepaalden, werd op grote schaal de z.g. „snelle, verrassende overgang”, de „hasty crossing”, de „passage inopiné”, toegepast.

In de huidige buitenlandse tactische voorschriften is dit onderscheid dan ook vastgelegd, terwijl er met nadruk op gewezen wordt, dat er steeds naar gestreefd moet worden om de tactische en technische moeilijkheden, verbonden aan elke rivierovergang, door een snelle, verrassende actie, in de kortst mogelijke tijd te overwinnen.

Zo spreekt de voorlopige Franse gevechtshandleiding „Notice provisoire sur le Combat de l'Infanterie en coopération avec les autres Armes” zeer duidelijke taal: „Le passage inopiné d'une coupure doit être recherché à tous les moments du combat”, met daartegenover: „Ce n'est qu'en cas d'échec de la surprise que sera tenté le passage de vive force”.

De nieuwste Amerikaanse voorschriften drukken zich op een dergelijke wijze uit: „Under favorable conditions a river-crossing may be forced by rapid and

audacious methods"; met daartegenover „In the absence of such favorable conditions, a more deliberate operation is required".

Wanneer mijn inlichtingen juist zijn, spreken de Russische voorschriften een gelijke taal.

Zij zouden, wanneer „coups de main" op onvernieldde bruggen mislukken, in de eerste plaats ook de snelle, verrassende aanval noemen, terwijl pas daarna de „geforceerde overgang" wordt aangewend.

Dit is volkomen in overeenstemming met de wijze waarop de rivierovergangen door het Rode Leger in zijn snelle opmars naar het westen in 1943—1945, zijn uitgevoerd.

De Generaal Guillaume, in de oorlog Frans militair Attaché in Rusland, schrijft in zijn opmerkelijk boek „Pourquoi l'Armée Rouge a vaincu" over dit onderwerp o.m. het volgende:

„De voornaamste reden van deze opvallende snelle overgangen moet in de eerste plaats gezocht worden in de enorme brede fronten, welke niet alleen een deugdelijke Duitse riviervediging onmogelijk maakten, maar zelfs een voldoende rivierbewaking uitschakelden en dus de verrassende overgangen meer kans boden! Daarnaast moet ook wel degelijk de grote vaardigheid van de Russische soldaat in het overtrekken van rivieren, vooral met geïmproviseerde middelen, desnoods zwemmend, in beschouwing worden genomen."

Ook elders in de Russische oorlogsliteratuur wordt veel gewag gemaakt van deze bijzondere eigenschap van de Rode Legereenheden; zo lezen wij in het boek „de Oorlogsjaren '41—'45" van de Russische oorlogsverslaggever Grossman: „Zonder op de komst van het overgangs- en brugslagmaterieel te wachten, staken de onderdelen, welke de Dnjeproever het eerste bereikten, deze brede en snelstromende rivier over, op in allerijl geïmproviseerde vloten en ter plaatse aangetroffen roeiboortjes; kleine antitank-kanonnen werden zelfs op vloten, vervaardigd uit tentzeilen, opgevuld met stro, overgebracht. Dit alles geschiedde onder een orkaan van Duits artillerie- en mortiervuur en onder de voortdurende aanvallen van Duitse gevechtsvliegtuigen."

„Het was door deze geestdrift, dat het Rode Leger vaste voet kreeg op de westelijke Dnjeproever. Terwijl de hoofdmacht nog naar de rivier opmarcheerde, de brugslag en de constructie van voorbereide veren nog moest aanvangen, het luchtafweerscherm van de luchtdoelartillerie zich begon te ontwikkelen, bevond zich reeds infanterie op de vijandelijke oever en verdedigde met mitrailleurs, mortieren en licht veldgeschut het door haar veroverde bruggenhoofd."

Terwijl een andere Russische oorlogsreporter over een Oder-overgang op 2 Februari 1945 o.a. schreef:

„Onmiddellijk nadat de tanks een oevergedeelte van vijand hadden gezuiverd, sjouwden infanteristen allerlei drijvend materiaal naar de rivier. Deuren, tafels, matrassen, banken, schuttingen dreven weldra op het water. Op deze vreemdsoortige vloten werden kleding, wapens en munitie gelegd en vervolgens zwommen de soldaten achter hun vlotjes, onder een hagel van vijandelijk mitrailleurvuur, in het ijskoude water naar de overzijde, alwaar onmiddellijk de vijand werd aangevallen en bruggenhoofden werden gevormd."

Deze journalistieke gegevens, zelfs al zijn zij door propaganda-doeleinden overdreven, tonen ons zeer duidelijk een opvallend gemis van voorbereid overgangsmaterieel aan, terwijl ook in dit soort operatiën een roekeloze inzet van

zeer gehard, maar naar Russische inzichten weinig kostbaar mensenmateriaal opvalt. De tactische basis, waarop deze karakteristieke Russische snelle overgang is opgezet, valt echter uit genoemde gegevens niet af te leiden.

In en vlak na de oorlog was het nog mogelijk kennis te nemen van artikelen over tactische onderwerpen, welke in de Rode militaire pers verschenen. Uit enkele van deze in het Engels of Frans vertaalde artikelen, het vraagstuk rivierovergangen betreffende, valt de volgende globale doctrine op dit gebied af te leiden.

De organisatie van de snelle rivierovergang is in het algemeen gelijk aan de ouderwetse gedegen voorbereide overgang, maar zij kent enige bijzondere verschillpunten.

De voornaamste voorbereiding tot de rivierovergang vangt o.a. niet aan wanneer de rivier is bereikt en de vijand op zijn eigen oever is teruggedreven, maar begint reeds vele dagen eerder. Zo ontvingen de eenheden van de 1ste en 2de Oekraïense Legergroepen het bevel tot de Dnjeprtoegang, toen zij zich nog ruim 3 dagmarsen en de Duitse grote eenheden zich nog 80 km oost van de rivier bevonden.

De tactische, maar vooral de technische verkenningen geschieden op zeer hoog niveau door speciaal gevormde staven. Deze speciale staven verschaffen zich gegevens uit kaartstudie, uit speciaal militair aardrijkskundige bronnen, uit verhoren van ter plaatse bekende personen en door zo gedetailleerd mogelijke luchtverkenning.

Deze gegevens worden tijdig en zo uitvoerig mogelijk aan de desbetreffende ondercommandanten uitgegeven.

Bij het naderen van de rivier worden door deze commandanten met de voorste onderdelen, speciale verkenningdetachementen meegezonden, teneinde de reeds ontvangen gegevens te verifiëren, terwijl deze detachementen tevens belast worden met de opsporing van eventueel overgangsmateriaal en het verkennen van gedekte verzamelaatsen.

Er wordt opgerukt in brede fronten; bij de rivier worden de allerlaatste voorbereidingsmaatregelen o.a. laatste tactische verkenning, uitgifte opdrachten, samenwerking met artillerie en luchtmacht, in versneld tempo getroffen met verwaarlozing van ieder detail. De eerste overgang wordt zo spoedig mogelijk uitgevoerd door een speciaal geoefend detachement, dat in staat moet zijn, zowel het aanvallend als het verdedigend gevecht te kunnen voeren en daartoe dan ook moet zijn uitgerust. Daar dit detachement voorlopig niet over zware antitankwapens zal kunnen beschikken, moeten extra draagbare tankafweermiddelen worden toebedeeld.

De overgang van dit detachement wordt uitgevoerd na een neutraliserende artilleriebeschieting; wanneer echter een neutralisatie van het vijandelijk vuursysteem niet verkregen kan worden, wordt de overgang 's nachts uitgevoerd.

De overgang geschiedt in lichte boten uit de pionieruitrusting, maar meestal met ter plaatse geconstrueerde overgangsmiddelen.

Wanneer dit detachement zich op de vijandelijke oever heeft vastgebeten en de direct op de rivier vurende wapens zoveel mogelijk heeft uitgeschakeld, worden alle pogingen in het werk gesteld om meer troepen in het bruggenhoofd te brengen.

Wanneer de „snelle overgang” mislukt — wat o.a. bij de Weichsel op 30 Juli 1944 geschiedde, doordat de voorbereidingen te snel waren getroffen

en daardoor ontoereikend bleken te zijn — zal de goed voorbereide overgang uitgevoerd moeten worden.

De hoofdbeginselen van de zo opvallende snelle rivierovergangen van het Rode leger zijn hiermede zeer in het kort weergegeven; deze hoofdbeginselen zouden ook — en wederom maak ik de restrictie; wanneer mijn inlichtingen juist zijn — in de huidige Russische voorschriften zijn opgenomen.

De inzichten van Amerika, Frankrijk en Engeland ten aanzien van de rivierovergang, vertonen onderling slechts onbetekenende verschillen en waar deze bestaan, betreffen zij uitsluitend détails in de uitvoering.

Hun gemeenschappelijke ideeën over de snelle overgang komen overeen met de zojuist gegeven beschouwing van een dergelijke Russische operatie; echter met één opmerkelijk verschil: lag bij de Russen het zwaartepunt in de medogenloze inzet van de tot alles bereid zijnde Rode soldaat en was het overgangsmaterieel slechts bijzaak, bij de Geallieerden is juist het volledig aangepaste overgangsmaterieel het middel ombij dit soort, toch altijd hachelijke ondernemingen, het aantal verliezen tot het uiterste te beperken.

Mede in verband met de omstandigheid, dat de toekomstige Nederlandse gevechtsvoorschriften vrij zeker op de Amerikaanse tactische beginselen en materieel zullen gebaseerd zijn, maar ook, omdat de gegevens van Amerikaanse zijde het meest volledig zijn, stel ik mij voor, iets dieper in te gaan op de rivierovergang volgens de Amerikaanse inzichten.

De „hasty-crossing” wordt uitgevoerd door een „task force”, speciaal uitgerust met extra pantser- en overgangsmaterieel.

Deze „task force” moet „gunstige omstandigheden” uitbuiten door op snelle, stoutmoedige wijze de rivier te bereiken, zich niet bekommerend om vijandelijke eenheden, nog aanwezig op eigen zijde, om vervolgens op verschillende punten een overgang te forceren over de door de vijand verdedigde rivier. De bedoelde noodzakelijke „gunstige omstandigheden” zijn o.m. de mogelijkheid tot uitbuiting van de volledige verrassing, de aanwezigheid van zwakke punten in 's vijands weerstand en de kans om te kunnen profiteren van fouten in vijandelijke opstelling en bewaking.

Aangezien de tijd hierbij de voornaamste factor vormt, zal weinig gelegenheid bestaan voor het opmaken van een nauwkeurig plan en voor gedetailleerde verkenning.

Rekening houdende met de tactische situatie geschiedt een dergelijke overgang overigens volgens dezelfde beginselen als hierna voor de voorbereide overgang wordt aangegeven.

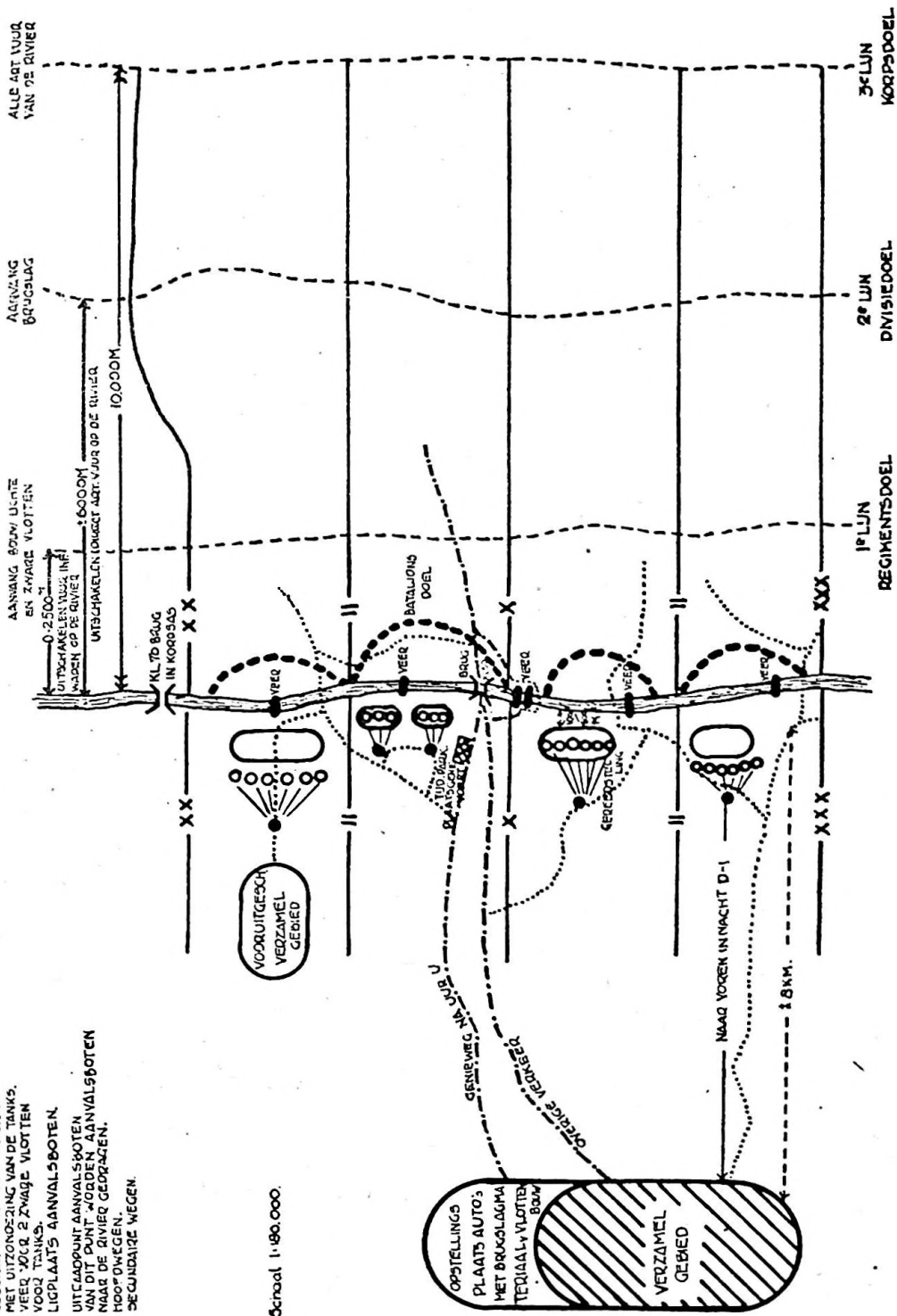
Zijn genoemde „gunstige omstandigheden” niet aanwezig, m.a.w. de vijand heeft zijn oever sterk ter verdediging ingericht of mislukt de „hasty crossing” dan zal de „deliberate crossing” noodzakelijk zijn.

Deze voorbereide overgang eist, in verband met de uitschakeling van zoveel mogelijke risico, dat de vijandelijke troepen, nog aanwezig aan deze zijde van de rivier, zo spoedig mogelijk worden verdreven. Wanneer de acties hiertoe gunstig zijn verlopen, zullen eenheden — niet voor eerste overgang bestemd — voor de rivierbewaking worden aangewezen.

Achter deze bewaking voltrekken zich de stelselmatige voorbereidingen, nodig voor het forceren van de overgang. (Zie fig. No. 2).

SCHEMATISCHE VOORSTELLING

- VEEG VOOR 2 LICHTE VLOTTEN
GESCHMT VOOR ALLE VORSTUIGEN
MET UITZONDERING VAN DE TANKS.
- VEEG VOOR 2 ZWAAR VLOTTEN
VOOR TANKS.
- LICPLAATS AANVALSBOTEN
- UITLAADPUNT AANVALSBOTEN
VAN DIT PUNT WORDEN AANVALSBOTEN
NAAR DE RIVIER GEDEKENT.
- HOOPDWEGEN.
- ... SECUNDAIRE WEGEN.

Schaal 1:100.000.

Men kan nu achtereenvolgens twee stadia onderscheiden:

1. Gedurende de voorbereiding vinden tactische en technische verkenningen plaats, plannen worden opgemaakt, de nodige troepen en materieel aangevoerd en aan de onderdelen, welke de aanval zullen uitvoeren, wordt zonodig een speciale opleiding gegeven.
2. Hierna wordt de overgang van de aanvallende troepen uitgevoerd in vier gedeelten:
 - a. Het verplaatsen uit de verzamelplaatsen naar de uitgangstellingen.
 - b. Het verplaatsen van de uitgangstellingen naar de inschepingspunten.
 - c. De overtocht.
 - d. De aanval op de vijandelijke oever ter vermeerstering van een bruggenhoofd.

De gevechtsdoelen, welke de verovering van het bruggenhoofd bepalen, kunnen schematisch voor een aanvallende grote eenheid in *drie* opeenvolgende fasen worden aangegeven.

In de eerste fase wordt het werkzame directe vuur van 's vijands lichte infanterie-wapens op het overgangsvak uitgeschakeld; voor de aanval op dit doel worden de nodige infanterie-onderdelen en hun uitrusting overgezet met aanvalsbaten. Nadat het doel is genomen, worden lichte vlotten in de vaart gebracht, of voetbruggen geslagen voor het overzetten van de nodige munitie, wapens en troepen voor het steunen en uitbreiden van het bruggenhoofd tot het tweede gevechtsdoel.

In de tweede fase worden de uitgekozen plaatsen voor brugslag beveiligd tegen 's vijands artillerievuur met waarneming — dus door uitschakeling van waarnemingsposten. De bouw van bruggen en zware vlotten vangt nu aan; bij tactische noodzaak kan de bouw van zware vlotten worden vervroegd.

In de derde fase wordt 's vijands mogelijkheid tot het afgeven van werkzaam vuur met grondwapens, veldartillerie inbegrepen, op de bruggen uitgeschakeld en tevens voldoende manoeuvreerruimte aan eigen troepen verschaft.

Het bruggenhoofd is nu gevormd en mede door het absoluut noodzakelijke luchtoverwicht — zij het dan desnoods slechts plaatselijk en tijdelijk voor de duur van de overgang — kan de passage over de bruggen aanvangen.

Uitdrukkelijk schrijven de Amerikanen voor, dat, ondanks deze fase-indeling, de betrokken ondercommandanten voldoende vrijheid moet worden gelaten om eventueel onverwachte successen te kunnen uitbuiten.

Gaf ik U zojuist aan, wat er bereikt mocht worden, om een overgang te doen slagen, nu wil ik een ogenblik Uw aandacht vragen voor de wijze, waarop dit dient te geschieden. In het algemeen mogen wij zeggen, dat voor een aanval op een tegenstander, die zich achter een rivier heeft opgesteld, dezelfde beginselen gelden als voor een normale aanval. Daar evenwel de rivier een hindernis vormt, welke niet kan worden vernield of omtrokken en slechts op een beperkt aantal plaatsen overschreden kan worden, zijn aan een dergelijke operatie extra moeilijkheden verbonden, welke voornamelijk zware eisen stellen aan de pioniertechnische en stafdienstechnische uitvoering. Daarnaast wijkt de aanval over de rivier in zijn tactische uitvoering ook hier en daar af van de normale aanval.

TACTISCHE OPZET

De operatie moet over een zo breed mogelijk front met een aantal, voorlopig zelfstandige, aanvallen van nagenoeg dezelfde kracht worden uitgevoerd. Deze

aanvallen zullen met een geforceerde overgang in een gedeelte van de aangewezen aanvalsvakken worden ingezet; er zijn dus een of meer „overgangsvakken” in elk der aansluitende aanvalsvakken. Aanvankelijk bestaat er dus geen onderlinge aanleuning tussen de verschillende aanvallende eenheden, waardoor de aanvaller gedwongen wordt, de overgang met diepte-échélonvorming uit te voeren.

In het aanvalsplan zal aanvankelijk een dezer zelfstandige aanvallen als hoofdaanval zijn aangemerkt; mocht echter een der niet als zodanig beschouwde aanvallen meer succes opleveren, dan moet het aanvalsplan zich gemakkelijk kunnen aanpassen, teneinde het zwaartepunt — door vuursteun en inzet van reserve — te kunnen verplaatsen.

Deze operatie over een breed front geeft de aanvaller de gelegenheid, van de tactische verrassing te profiteren, daar de verdediger in de onzekerheid wordt gelaten over de plaats van inzet van de hoofdaanval. Ook de snelheid van overgang wordt er door opgevoerd, daar verscheidene eenheden gelijktijdig kunnen oversteken, terwijl bovendien de aanvaller meer bewegingsruimte op de vijandelijke oever verkrijgt, waardoor somtijds sterke steunpunten in eerste aanleg omtrokken kunnen worden.

GEHEIMHOUDING

Meer dan bij elke andere aanval — in verband met de zeer kwetsbare inzet — dient de vijand zo lang mogelijk in het onzekere te worden gelaten omtrent juiste plaats en het juiste tijdstip van de overgang.

Demonstraties en een ruim gebruik van rook zijn hierbij de voornaamste middelen, naast een volledige geheimhouding van de voorbereidingen, om de vijand te misleiden.

ONDERSTEUNING VAN DE AANVAL

Hier gelden dezelfde beginselen als voor de normale aanval, met dien verstande, dat de voorwaartse stellingverandering van de artillerie afhankelijk is van de mogelijkheid tot oeverwisseling. Naast het noodzakelijke luchtoverwicht zullen speciaal de overgangsvakken en plaatsen van brugslag door grondluchtafweermiddelen moeten worden beschermd.

INVLOED TECHNISCHE MOGELIJKHEDEN

Meer dan bij de normale aanval zijn de technische mogelijkheden van invloed op de tactische beslissing. Het beschikbare overgangsmaterieel, de mogelijkheid om dit te kunnen gebruiken, de beschikbare pioniers en nog veel meer omstandigheden bepalen, of het tactische plan wel of niet uitvoerbaar is.

De tijd ontbreekt mij, om op deze belangrijke verhouding dieper in te gaan, maar wel wil ik in dit verband bijvoorbeeld de keuze van het uur U bezien.

7 Het uur U is niet alleen van belang voor de overgang van de eerste aanval-échélon, doch het bepaalt tevens op welk gedeelte van de dag de daaropvolgende troepen moeten overgaan, alsmede of de pionierswerkzaamheden bij licht of bij duisternis moeten worden aangevangen m.a.w. het is o.m. maatgevend voor de omstandigheden, waaronder de gehele technische overgang moet worden uitgevoerd.

Vóór 1940 werd voor het uur U algemeen als gunstigste tijd beschouwd de

schemering, voorafgaande aan het aanbreken van de dag; de eerste overvaart maakte immers nog gebruik van de duisternis, terwijl de gevechten op de vijandelijke oever bij lichtworden konden aanvangen. Onze gevechtshandleiding kwam met vorenstaande overeen. In de praktijk van de tweede wereldoorlog heeft men echter in verschillende gevallen het uur U in de avond tegen het donkerworden of in de loop van de nacht gesteld. Laatstbedoelde tijdstippen hebben als voordelen, dat de eerste aanvalstroepen enige uren de tijd hebben, een bruggenhoofd van zekere uitgebreidheid te veroveren en te consolideren, zonder dat tegenaanvallen met tanks kunnen worden verwacht en dat de pionierswerkzaamheden gedurende enige uren onder bescherming van de duisternis kunnen worden uitgevoerd, waardoor het bruggenhoofd reeds vóór het lichtworden in zekere mate van antitankgeschut en tanks kan worden voorzien. Hiertegenover staan echter als nadelen, dat het voorste aanvals-échélon een nachtaanval moet uitvoeren, dat de ondersteuning door de artillerie moeilijk is, dat de ondersteuning uit de lucht in deze periode vervalt en dat de brugslagwerkzaamheden langer duren. Wordt het uur U 1 à 2 uur vóór het invallen van de duisternis gekozen, dan zal de inleidende beschieting nog bij dag kunnen plaats vinden. De eerste overgang kan onder bescherming van rook geschieden en de infanterie heeft gelegenheid, nog bij licht haar verbanden op de vijandelijke oever te ordenen en de eerste gevechtsdoelen aan te vallen. De pionier heeft gelegenheid, zijn eindverkenningen ter plaatse voor brugslag en aanleg van veren nog bij licht uit te voeren. De duur van de nacht en het eventuele gebruik van „kunstmatig maanlicht” spelen hierbij ook een rol.

Bij brede rivieren moet rekening worden gehouden met de noodzaak, dat de vloten met de zwaardere voertuigen niet eerder kunnen overvaren dan bij de eerste ochtendschemering, daar zij bij duisternis niet op de juiste plaatsen aan de vijandelijke oever zullen aankomen en bovendien het laden van de vloten te grote moeilijkheden zou geven.

Alhoewel uur U wordt vastgesteld door de tactische commandant zal bij deze speciale operatie het advies van de pioniercommandant *zeer* veel gewicht in de schaal leggen.

GEVECHTSVERLOOP OP DE VIJANDELIJKE OEVER

Ten aanzien van het verloop van het gevecht op de vijandelijke oever, vooral in de aanvang van de actie, vallen twee belangrijke factoren op te merken:

- 1e. de inzet van reserves.
- 2e. Het voorlopig gemis aan tankondersteuning.

ad 1. Wanneer de aanval volgens de plannen gunstig verloopt, wijkt hij niet af van het normale infanteriegevecht. Tussen het eerste aanvals-échélon en zijn reserves bevindt zich echter de rivier, de onopruimbare hindernis, waardoor de tijdige inzet van deze reserves een onzekere factor blijft. De overgang van de voorste échelons verloopt dikwijls, in verband met het aanwenden van de verrassing, gunstiger dan die van de volgende troepen. De commandovoering dient dan ook ernstig rekening te houden met het feit, dat de reserves niet tijdig ter beschikking zullen zijn.

Het vermogen, om veroverd terrein te behouden, totdat uiteindelijk de reserves ter beschikking komen, moet bij de voorste eenheden dan ook zijn opgevoerd. Daar zware tankafweermiddelen voorlopig eveneens ontbreken,

dient de infanterie met extra lichte tankbestrijdingswapens te worden uitgerust. De invoering van de moderne lichte draagbare antitankwapens geeft in deze dan ook een winstpunt. Te vermelden valt verder, dat de Russen bij het zich handhaven in kleine veroverde bruggenhoofden veelvuldig gebruik maken van het leggen van mijnen, niet alleen vóór, maar ook in het veroverde complex. Speciaal hiertoe opgeleide pionieronderdelen worden daarom bij de voorste infanterie ingedeeld.

ad 2. De tanks kunnen slechts van oever verwisselen, wanneer de veren of de bruggen in gebruik gesteld kunnen worden. Dit zal in de regel geschieden, zoals reeds eerder opgemerkt, na het bereiken van de tweede fase in de vorming van een bruggenhoofd. Vóór die tijd zal dus de infanterie de zo hard nodige steun van de tanks ontberen, behoudens dan de betrekkelijke waarde van het van de eigen oever afgegeven directe tankkanonvuur.

Het is opvallend, dat het gebruik van landingstanks bij gewelddadige rivierovergangen in de jongste oorlog zo weinig toepassing vond. Slechts in de Rijnovergang werden deze tanks in Maart 1945 gebruikt en dan nog maar op zeer beperkte schaal.

Ook in geen van de buitenlandse gevechtsvoorschriften wordt het gebruik van deze middelen genoemd. In enkele Amerikaanse tijdschriftartikelen werd echter enige aandacht aan dit vraagstuk geschonken, waarvan ik U de voornaamste punten niet wil onthouden. Voor het gebruik komt in de eerste plaats in aanmerking de speciaal voor de landing geconstrueerde LVT (A) — Landing Vehicle Track (Armored) —; zowel te water als te land geschiedt de voortbeweging door middel van rupsbanden. De beweging in het water geschiedt door middel van waterschoepen, die een integrerend deel der tanks vormen. De pantsering is gering, maximaal 2½ cm. De bewapening bestaat uit een 75 mm hw en 3 mitrailleurs. Haar grootste snelheid is op het land 15 km/uur en in het water 5 km/uur. De tank kan buiten haar bemanning van 6 man nog 12 infanteristen met oorlogsuitrusting of 1 ton lading vervoeren. Zij heeft als voornaamste voordelen buitengewoon goedrijfvermogen, terwijl het tewaterlaten geen zorgvuldige voorbereiding behoeft en zij, na overvaart, onmiddellijk als landtank ingezet kan worden. Haar grootste nadeel is echter, dat zij als landtank minderwaardig is in verband met haar lichte pantsering en geringe bewapening.

Naast deze speciale landingstank LVT (A) zou eerder de DD-tank (Duplex Drive) of haar soortgenoot, de tank met de BB uitrusting, in aanmerking komen. Dit zijn normale landtanks, welke door een speciaal aangebracht drijflichaam kunnen drijven. De voordelen van deze DD tank zijn:

1. Zij kunnen iedere grote rivier in enige minuten oversteken.
2. De bemanning wordt bij de overgang volledig gedekt, daar de tank bestuurd kan worden met behulp van een periscop.
3. Zij bieden te water slechts een klein doel.
4. Zij kunnen in 3 seconden van haar omhulsel worden ontdaan en als landtank worden ingezet.

De nadelen van deze tanks zijn:

1. Een grote kwetsbaarheid van het drijflichaam.
2. Het onderhoud is zeer ingewikkeld.
3. De overgangplaatsen stellen bijzondere eisen aan het in- en uit het water gaan.
4. Tijdens het varen kan niet gevraagd worden.

Het is moeilijk om de waarde van landingstanks bij rivierovergangen nauwkeurig vast te stellen. Het voordeel, dat tanks onmiddellijk beschikbaar zullen zijn bij de voorste aanvalséchelons, zal afgewogen moeten worden tegen de nadelen van de talrijke technische en logistische moeilijkheden.

Het zwakke moment van elke rivierovergang blijft de periode, waarin de voorste infanterie-onderdelen het zonder hulp van de tanks zullen moeten stellen, terwijl ook de toevoer van de reserves nog niet geheel verzekerd is. De consequentie hiervan is, dat juist in deze periode de vijandelijke, met tanks gesteunde tegenaanvallen, de meeste successen kunnen behalen.

HET OVERGANGSMATERIEEL

Onze vooroorlogse varende overgangsmiddelen bestonden uit logge pontons, waarin ruim 25 man tegelijkertijd kon worden overgezet.

Zij waren door hun onhandelbaarheid volkomen ongeschikt, om de rivierovergang, zoals ik U globaal heb geschetst, te kunnen uitvoeren. De pontons leenden zich er niet voor, om snel door mankracht in de rivier te worden gedragen; zij vroegen ± 3 minuten in- en uitlaadtijd, terwijl, wanneer de ponton tijdens de overvaart werd uitgeschakeld, direct ongeveer een peloton buiten gevecht werd gesteld. Het transport van deze logge vaartuigen droeg ook grote bezwaren met zich. Het materieel, waarmede heden ten dage in de Amerikaanse organisatie de eerste aanvalséchelons moeten overvaren, is geheel aangepast aan de tactische eisen, welke een rivierovergang stelt. Zo hebben we in de eerste plaats de aanvalsboot (M2). Deze boot verplaatst gemakkelijk naast een bemanning van 3 pioniers 12 infanteristen met hun uitrusting en bewapening. Zeven van deze boten kunnen ineen geschoven op één $2\frac{1}{2}$ tons vrachtauto worden vervoerd; ook op een 1 tons aanhangwagen passen evenveel boten. Daarnaast moet de stormboot worden genoemd, welke gebruikt wordt, wanneer snelheid van overvaart boven geheimhouding gesteld kan worden, daar deze boten zich voortbewegen met een buitenboordmotor in tegenstelling met de aanvalsbotten, die door pagaaien worden overgeroeid. Beide soorten boten kunnen gemakkelijk met mankracht over afstanden van 2 à 300 m worden gedragen. De door de Duitsers in 1940 gebruikte drijfszakken treft men niet meer aan; wel komen bij de Amerikaanse uitrusting nog oppompbare rubberboten voor, welke alleen voor kleine verkenningpatrouilles van 3 tot 5 man zijn bestemd.

Naast deze boten worden op ruime schaal uit de aanvalsbotten lichte vloten geconstrueerd tot een maximumdraagvermogen van 7 ton. De constructietijd bedraagt ± 15 min. Wanneer de technische mogelijkheden het toelaten, kan een voorbereide voetbrug worden geconstrueerd, teneinde het voetvolk over de rivier te brengen. ± 130 meter voetbrugmateriaal kan op 2 $2\frac{1}{2}$ tonners plus aanhangwagen worden vervoerd, en in ± 30 minuten tot een brug worden gebouwd. Ook kan door het samenvoegen van de lichte vloten onder bepaalde omstandigheden een lichte aanvalbrug geconstrueerd worden.

De zware vloten variëren van 40 tot 80 ton, kunnen uit voorbereid materieel, aangevoerd op speciale auto's, in ± 1 uur worden gebouwd.

De bruggen, meestal op drijvende ondersteuning, hebben gemiddeld een draagvermogen van 55 ton.

Onder invloed van de steeds grotere aantallen voertuigen en zwaardere tanks, welke te velde worden meegevoerd, is men overgegaan tot het invoeren van een grote verscheidenheid van voorbereid overgangsmaterieel. Het gebruik van geïmproviseerd materieel is geheel op de achtergrond geraakt.

ORGANISATIE VAN DE EIGENLIJKE OVERGANG

Het is vanzelfsprekend de tactische commandant, die de formatie bepaalt, waarin de rivierovergang zal worden uitgevoerd. Het voorste aanvalséchelon zal gewoonlijk in 3 op elkaar volgende golven van aanvals- of stormboten overgaan.

Een geschikte methode voor het overzetten van een voorbataljon is de volgende:

1e golf: de drie tirailleurs-pelotons van elke voorcompagnie, naast elkaar, ieder versterkt met een stuk 57 mm.

2e golf: ondersteuningspeloton (—) en compagniestaf van elke voorcompagnie met artillerie en mortierwaarnemers.

3e golf: ondersteuningscompagnie, gedeelte van de bataljonstaf, verbindings- en medische detachementen.

De rest van het bataljon zal over een eventuele voetbrug of met aanvalsboten t.z.t. volgen.

Elk der drie golven heeft zijn eigen ingedeelde boten. Vier boten zijn nodig voor het overzetten van een tirailleurpeloton; zeventien voor de gehele compagnie; vijftig voor het gehele bataljon.

Per voorregiment kan gerekend worden op één voetbrug en 2 tot 4 lichte vlotten (elk bestaande uit 10 aanvalsboten).

In het algemeen kan men zeggen dat zes van deze vijf pontons lichte vlotten een regiment infanterie met zijn ondersteunende voertuigen (met uitzondering van de tanks) in 3 tot 5 uur kunnen overzetten.

Nadat het tweede gevechtsdoel is bereikt, kan worden begonnen met de bouw van zware vlotten en bruggen, waarbij de bouw van zware vlotten eventueel wordt vervroegd.

Naarmate de aanval voortschrijdt, vloeien de verschillende fasen voor het overzetten van troepen en materieel in elkaar over en overlappen elkaar, ook al wordt in beginsel de volgorde van werkzaamheden, zoals reeds eerder aangegeven, aangehouden. Vlotten zijn uiteraard minder kwetsbaar dan bruggen en snel gereed, zodat men daarmee begint. Doch op een gegeven ogenblik wordt zowel aan vlotten, als aan bruggen gewerkt.

Bij de rivierovergang heeft men ook met succes gebruik gemaakt van landingsvaartuigen van de marine, welke op aanhangwagens langs de weg werden aangevoerd.

De capaciteit van een brug is zo vele malen groter dan die van alle mogelijke soorten veerdiensten, dat men steeds met het grootste ongeduld het tijdstip verbeidt, waarop het bevel tot aanvang van de brugslag kan worden gegeven. Wordt n.l. het tijdstip van aanvang van de bouw van enkele vlotten wel eens vooraf aangeduid, met het tijdstip voor het begin van de brugslag gaat dit niet, aangezien dit geheel afhankelijk is van het voortschrijden van de aanval op de vijandelijke oever.

Vóór de oorlog werd met nadruk voorgeschreven, dat de brugslag eerst moest aanvangen, wanneer de werkzaamheden met voldoende veiligheid konden plaats vinden.

De juistheid van deze vóór-oorlogse opvatting is in de praktijk van de tweede wereldoorlog volkomen bevestigd, in het bijzonder voor wat betreft de eis van het voorafgaand opruimen van de vijandelijke wapenen, die uitzicht op de rivier hebben. Vele malen heeft men een te groot risico genomen, deze eis verwaarloosd en het sein tot brugslag eerder gegeven. Dit leidde dan

veelal, niet alleen tot zware verliezen voor de pioniers en ernstige beschadiging van het materieel, doch bovendien tot aanmerkelijke vertraging van het gereedkomen van de brug, aangezien de werkzaamheden dikwijls langdurig moesten worden onderbroken en — als gevolg van het eenmaal volkomen ingeschoten vijandelijk artillerievuur — somtijds niet meer op dezelfde plaats kon worden aangevangen, zodat de brug op een andere — uiteraard minder gunstige — plek moest worden gebouwd met alle gevolgen van dien. Uit het vorenstaande volgt dus, dat men het gereedkomen van een brug tot op zekere hoogte kan bespoedigen door het bevel tot de aanvang der werkzaamheden later te geven.

Afhankelijk van de opzet van het operatieplan zal worden bepaald, welke commandant het bevel voor aanvang van vlottenbouw en brugslag geeft. Volgens Amerikaanse opvattingen zal bij een overgang op divisiebasis de C van een infanterieregiment b.v. het bevel voor bouw van zware vlotten kunnen geven, de DC het bevel voor de bouw van een brug. Bij een operatie op legerkorpsplan zullen dit resp. de DC en de LKC zijn.

De bouw van zware vlotten is wenselijk bij rivierbreedten tot 100 m; bij grotere breedten is de constructie noodzakelijk, om tijdig tanks in het bruggenhoofd beschikbaar te hebben.

Gerekend kan worden op 2 zware vlotten voor het gehele divisievak. De vlotten kunnen van één aanlegplaats gebruik maken.

In een divisievak dient beschikbaar te komen tenminste één brug klasse 50. Indien n.l. in legerkorps-verband door 2 voordivisiën een rivierovergang wordt uitgevoerd, dient in het legerkorpsvak over 3 bruggen klasse 50 beschikt te worden, waarvan één in de LK-as is gelegen.

In dit verband moge ik in herinnering brengen, dat ons gevechtsvoorschrift in 1940 als grondslag voor de brugslag aangaf één 5 tons-brug per legerkorps.

Als onderdeel van de aanvalsvoorbereidingen moet de aanvoer van het materieel in nauw verband met het verzamelen en gereedstellen van de troepen geschieden. Alvorens dan ook het aanvoeren van het materieel te behandelen, zal eerst het oprukken van de troepen in beschouwing worden genomen.

De overgangstroepen worden verzameld in een verzamelgebied, dat door de DC wordt vastgesteld en dat met zijn voorste grens — om de gedachte te bepalen — op ca 8 km van de rivier verwijderd ligt. Dit gebied moet goede dekking tegen luchtwaarneming bieden en er moeten goede wegen naar toe leiden, teneinde het snel te kunnen bezetten, zo nodig onder gelijktijdige hergroepering.

De troepen van de eerste aanvalséchelons marcheren kort voor het uur U van hier naar de dicht bij de rivier gelegen uitgangstelling, alwaar zij voor de aanval worden gereedgesteld en waar de aanvalsboten, die zij kort bij de rivier aantreffen en opnemen, worden gereedgemaakt voor het te water laten. Deze plaats moet bij voorkeur gedekt zijn tegen grond- en luchtwaarneming en op voldoende afstand van de rivier zijn gelegen om het geluid, verbonden aan het gereedmaken van de aanvalsboten in de laatste minuten, niet te verdragen (vooral bij smalle rivieren).

Het kan daarbij noodzakelijk zijn dat, vóór deze troepenverplaatsingen geschieden, het verzamelgebied, de toegangen naar de gereedstelling en de rivier door de pioniers gezuiverd worden van vijandelijke mijnen. De overige aanvalstroepen volgen geleidelijk tijdens de aanval, overeenkomstig het opmarschema. Dit geldt ook voor de pioniers, voorzover deze niet bij de eerste aan-

valséchelons zijn ingedeeld voor hulp bij het overzetten met de aanvalsboten en steun op de vijandelijke oever.

Bij het aanvoeren en gereedstellen van het overgangsmaterieel moet verschil worden gemaakt tussen:

- a. de aanvalsboten ca;
- b. het materieel voor vlotten en bruggen.

ad a. Nadat het aanvalsmaterieel is gecontroleerd, wordt het onder bescherming van de duisternis per auto vervoerd naar de „uitlaadpunten”, alwaar het materieel wordt afgeladen. Deze uitlaadpunten liggen zover naar voren als het terrein, de wegen en de geheimhouding dit toelaten. Bij enigszins omvangrijke voorbereidingen moet deze aanvoer plaats vinden in de nacht, voorafgaande aan die van de rivierovergang, dus: in de nacht, voorafgaande aan die, waarin de aanvalstroepen worden gereedgesteld. Blijkens de oorlogservaring is dit noodzakelijk om verwarring te voorkomen en om de zekerheid te hebben, dat het materieel tijdig ter plaatse is.

De ligging van de uitlaadpunten moet mede rekening houden met de mogelijkheid om het materieel gedekt weg te leggen. Liggen de uitlaadpunten in of vlak bij de strook der uitgangstelling, dan zal men liefst één uitlaadpunt per compagnie kiezen. Liggen zij op ruime afstand daarachter, dan zal men één uitlaadpunt per bataljon of zelfs per regiment kunnen hebben. Vervolgens wordt het materieel gedragen naar *verzamelplaatsen voor materieel* door de pioniers en hier neergelegd aan het begin van de voetpaden, welke de infanterie naar de rivier dient te volgen.

De verzamelplaatsen voor materieel moeten gelegenheid bieden, het materieel gedekt weg te leggen (maskering), zo mogelijk ook gedekt tegen vuur (lichte pionierwerkzaamheden). De afstand van de verzamelplaatsen voor materieel tot de uitgangstelling moet zo kort mogelijk zijn en zal — om de gedachte te bepalen — niet meer dan 200 à 300 m tot de rivier mogen bedragen, teneinde de aanvalstroepen vlak vóór de aanval niet te veel met sjouwwerk te belasten.

Bij het innemen van de uitgangstelling nemen de eerste aanvalséchelons hier de boten in ontvangst van de pioniers en voeren deze mee naar de strook der uitgangstelling.

ad b. In tegenstelling met het aanvals-overgangsmaterieel wordt het materieel voor vlotten en bruggen niet tevoren nabij de rivier gereedgelegd, doch het blijft brugsgewijze achterwaarts gereedgehouden, om pas zo kort mogelijk vóór het gebruikt moet worden, naar de rivier te worden gereden en aldaar op de oever te worden afgeladen.

Nadat het bevel tot aanvang van de brugslag voor een bepaalde brug (c.q. veer) is gegeven, rijden de bruggenauto's naar een *tijdelijke opstellingsplaats*, welke — om de gedachte te bepalen — op een afstand van 300—1000 m van de brug verwijderd is. Bij grote bruggen geschiedt deze verplaatsing met niet meer dan enkele tientallen auto's tegelijk. Van hier worden de auto's in kleine series (n.l. slechts zoveel als er tegelijk kunnen worden afgeladen) naar het werkterrein van de brug ontboden en aldaar gelost. De tijdelijke opstellingsplaatsen moeten gelegenheid bieden voor een verspreide en gedekte opstelling (gezichtsdekking) van de voertuigen. Zij moeten zo dicht mogelijk bij de plaats van brugslag zijn gelegen, doch vér genoeg hiervan verwijderd om opstoppingen te voorkomen.

Voorts moeten zij vrij van andere troepen worden gehouden.

De lege bruggenauto's gaan — afhankelijk van de verkeersregeling — terug naar de tijdelijke opstellingsplaats vanwaar zij kwamen of naar een andere parkeerplaats. Tussen de verzamelplaatsen voor materieel en de rivier moeten zorgvuldige voorbereidingen worden getroffen, teneinde stagnatie in de materieelaanvoer te voorkomen. Behalve een juiste regeling voor dit vervoer, is het gewenst, de bruggenauto's van een speciaal teken te voorzien, teneinde overal voorrang te verkrijgen en marechausseeperoneel bij de colonnes van bruggenauto's in te delen.

Ook krijgen de pioniers hiervoor in het divisievak één speciale aanvoerweg toegewezen, welke uitsluitend door hun voertuigen mag worden gereden.

M.d.V. In dit laatste gedeelte van mijn voordracht heb ik noodgedwongen een ietwat droge opsomming moeten geven — voorzover „droog” bij een *rivierovergang* van toepassing is — van de belangrijkste huidige geldende beginselen van de *rivierovergang*. Ik heb gemeend dit te mogen doen, omdat bij ons nog geen voorschrift bestaat, waarin een en ander is vastgelegd, maar ook, omdat deze beginselen niet alleen de basis zijn van de voorbereide overgang, maar ook de grondslag vormen van de moderne „snelle overgang”.

Alvorens ik nu de *Rijnovergang* van Maart 1945 bespreek, lijkt mij het ogenblik gunstig om U een kleine pauze voor te stellen.

De Voorzitter:

Wij zullen nu 15 minuten pauzeren.

Willen de heren alvorens de zaal te verlaten, hun stem uitbrengen ter verkiezing van de bestuursleden.

(Door de vergadering werd voorgesteld de aanbevelingen van het bestuur bij acclamatie te aanvaarden).

Mede namens de beide andere herkozen bestuursleden dank ik U zeer voor het vertrouwen, dat U opnieuw in ons hebt gesteld.

Majoor van Hootigem, ik wens U geluk met Uw benoeming en verzoek U aan de bestuurstafl plaats te nemen.

PAUZE

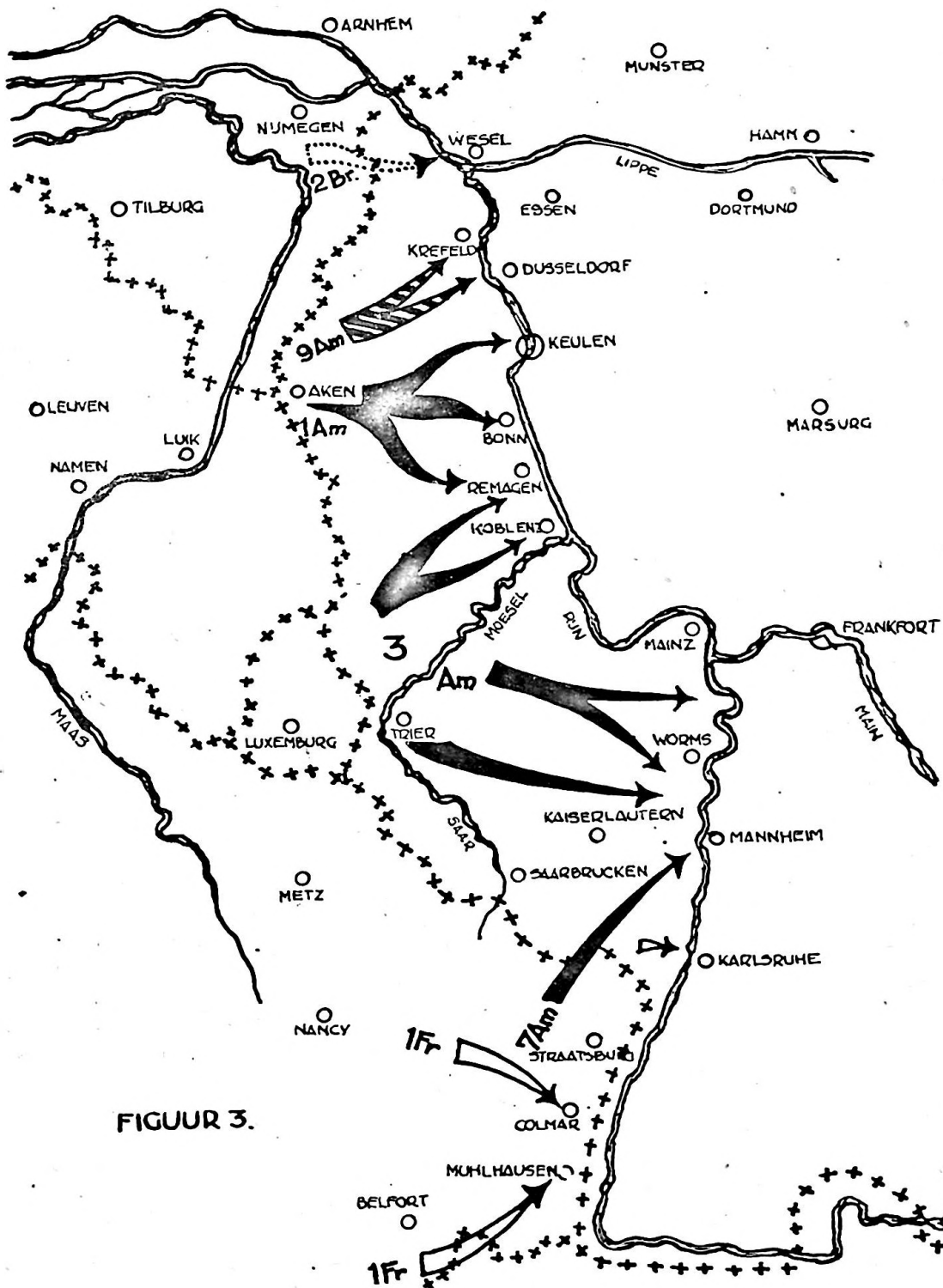
De Voorzitter:

Ik heropen de vergadering en geef het woord wederom aan Majoor Heimel.

Majoor Heimel:

M.d.V. Wanneer ik nu in het laatste gedeelte van mijn voordracht Uw aandacht vraag voor een korte beschouwing over de *Rijnovergangen*, zoals zij in het prille voorjaar van 1945 door de legers van de drie grote Westelijke geallieerden zijn uitgevoerd, dan doe ik dat met de vooropgezette bedoeling, om de typische verschillen in uitvoering duidelijk in het licht te stellen. (Fig. No. 3).

We beginnen met de meest Noordelijke overgang, uitgevoerd door de 2re Legergroep van de Veldmaarschalk Montgomery.

FIGUUR 3.

OVERGANG OVER DE RIJN 1945.

I. De Engelse Rijnovergang. (Fig. No. 4).

Inleiding.

De overgang moest worden ingeleid met de verovering van het nog bestaande Duitse bruggenhoofd tussen Rijn, Maas en Roer.

Het Zuidelijke Leger van de Legergroep — het 9e Amerikaanse leger onder bevel van Generaal Simpson, sinds het Ardennenoffensief onder commando van Montgomery — zette daartoe bij Linnich en Julich de aanval over de Roer in, rukte na hevige gevechten op in de richting Crefeld en kreeg op 3 Maart bij Geldern en tegenover Wesel contact met het 1e Canadese leger. Dit leger, versterkt met het 30e Britse LK, was als Noordelijk Leger van de legergroep op 8 Februari uit de omgeving Nijmegen in Zuidelijke richting opgerukt. Na uiterst zware gevechten in het Reichswald en om Goch en Cleve werd het contact met de Amerikanen verkregen. Het derde leger van de Legergroep tenslotte, het 2e Britse Leger, dat aanvankelijk West van de Maas tussen Roermond en Boxmeer was gestopt, rukte in de laatste fase van de omsingeling in Oostelijke richting op, teneinde de ring te sluiten. Voordat dit echter geschiedde, slaagde een groot gedeelte van het Duitse 1e parachutistenleger er in, op de oostelijke Rijnsoever te ontkomen, waar het onmiddellijk werd ingezet om het pover aantal troepen, bestemd voor de rivierverdediging, te versterken.

Op 11 Maart was de gehele Westelijke Rijnsoever van Dusseldorf tot de Nederlandse grens in handen van Montgomery's legergroep. Op 9 Maart waren de bevelen voor de Rijnovergang uitgegeven.

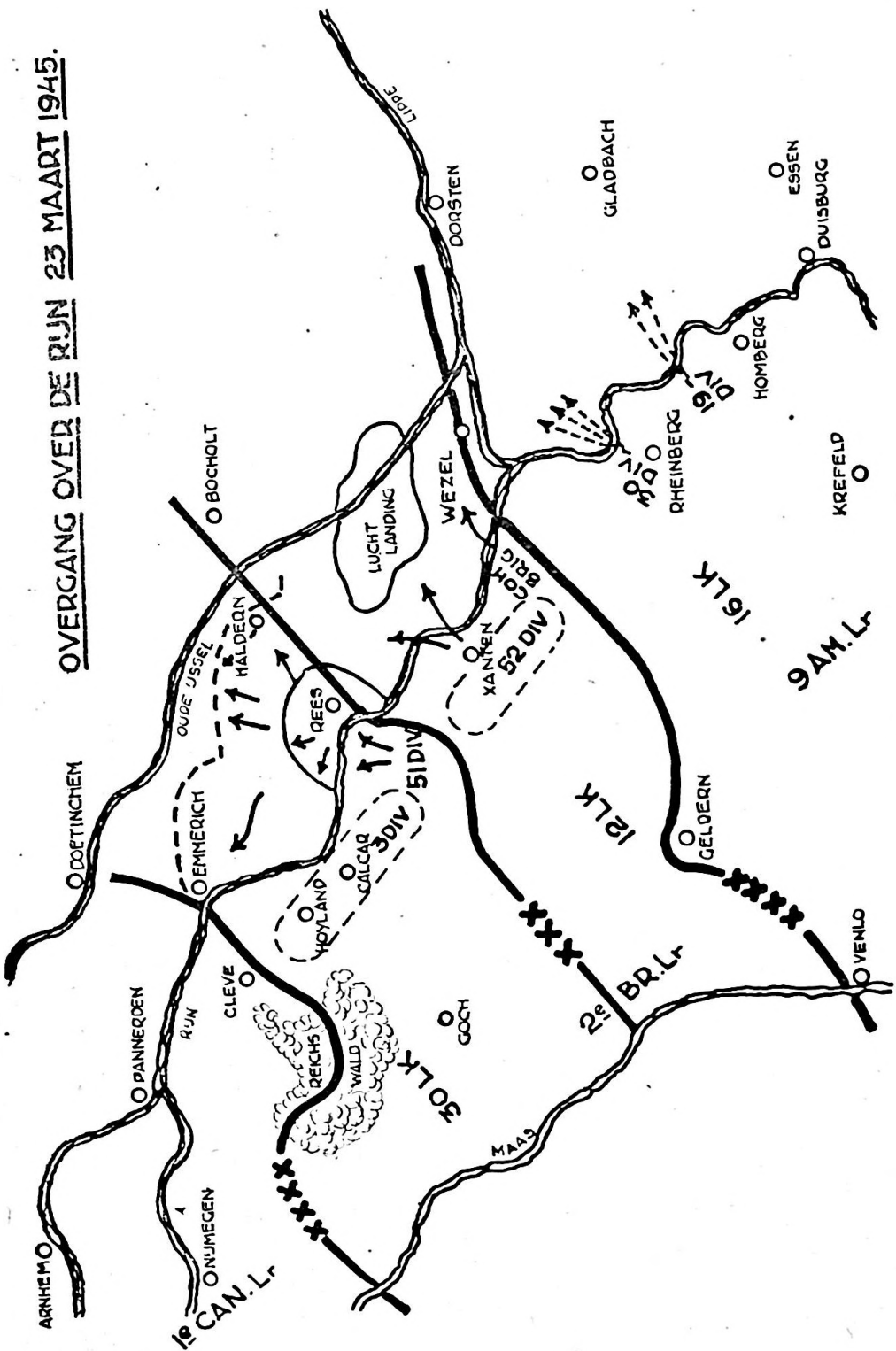
De overgang zou de inleiding van een manoeuvre zijn, welke de scheiding van het Ruhrgebied van het overige gedeelte van Duitsland, tot doel had. De overgang zou worden uitgevoerd door 2 legers in voorste lijn, tussen Rheinberg en Emmerich; het 9e Amerikaanse Leger rechts, het 2e Britse Leger links, met de Lippe als grens. Wesel zou het eerste aanvalsdoel uitmaken.

Reeds van begin October 1944 vormde de overgang over de 400 à 500 meter brede Rijn een onderwerp van intense studie bij de 21e Legergroep, waarbij ondermeer de pioniers het „hoogwaterprobleem" als een der moeilijkste vraagstukken hadden opgekeken. Men nam aan, dat de meest geschikte overgangsplaatzen bij Rheinberg, Xanten en Rees gelegen moesten zijn, terwijl bij Emmerich daarentegen een overgang voorlopig onmogelijk werd geacht in verband met de uiterst moeilijk onbegaanbare Westoever en de zeer overheersende hoge Oostoever. Speciale aandacht werd besteed aan de inrichting van de West-Oost verbindingen voor de aanvoer van de geweldige hoeveelheid benodigd materieel; zo werden over de Maas bij Gennep, Lottum, Well en Venlo bruggen geslagen. Over deze wegen waren op 23 Maart o.a. aangevoerd 60.000 ton munitie, 30.000 ton pionieruitrusting, terwijl langs deze wegen eveneens amphibievoertuigen en de Marine landingsvaartuigen per oplegger werden aangevoerd.

Daar het 2e Britse leger (min 30 LK) tijdens de gevechten ter vrijmaking van de Westelijke Rijnsoever achter de Maas een betrekkelijk rustige sector innam, maar in de eigenlijke overgang daarentegen de belangrijkste rol zou gaan vervullen, werd aan de Commandant van dit Leger de voorbereiding van de overgang opgedragen.

O.m. werd door hem een uitgebreid oefenplan ontworpen, vooral ten dienste van de pionieronderdelen. Deze onderdelen oefenden ongeveer een week, o.a.

OVERGANG OVER DE RIJN 23 MAART 1945.

FIGUUR 4.

in de omgeving van Maaseijck speciaal in het gebruik van Buffalo's, stormboten en vloten, alsmede in het bouwen van allerlei soorten bruggen.

Toen de slag om het Rijnland eenmaal was beslist, vond een snelle, maar intensieve reorganisatie van de troepen plaats. 30 LK trad op 8 Maart weer in het verband van het 2e Leger en 8 LK werd voorlopig belast met de bewaking van de Rijn tussen Wesel en Emmerich; hierachter moesten de eenheden, bestemd voor de aanval, hun laatste voorbereidingen treffen.

Toen D-dag naderde — deze was bepaald op 24 Maart — werd het front van het 2e Leger naar het Noorden uitgebreid door het 2e Canadese LK onder bevel te nemen; tegelijkertijd namen het 12e en 30e LK, welke de overgang zouden uitvoeren, hun positie in en losten 8 LK af. Deze laatste voorbereidingen vonden plaats onder dekking van een permanent rookscherm ter breedte van ruim 100 km.

Tactisch plan.

De aanval over de Rijn zou uitgevoerd worden met maximale sterkte, teneinde de vijand reeds zo spoedig mogelijk uit te schakelen.

De Duitsers beschikten op dit ogenblik nog over 4 Infanteriedivisiën tegenover het Amerikaanse leger, terwijl tegenover het 2e Britse Leger 4 para- en 3 infanteriedivisiën waren opgesteld; \pm 20 km Oostwaarts bevond zich het 47e Pantserkorps in reserve.

Bovendien hadden de Duitsers nog de beschikking over ettelijke tienduizenden manschappen van territoriale troepen van geringe gevechtskracht. Wesel en Rees waren ter verdediging ingericht, maar de oeververdediging was slechts summier en had nagenoeg geen diepte. De sterkte aan luchtafweergeschut was in verband met de nabijheid van het Ruhrgebied aanzienlijk.

Het 9e Amerikaanse Leger moest Zuid van Wesel de overgang uitvoeren, teneinde de rechterflank van de hoofdoperatie te dekken; bij Rheinberg zouden voor dit leger de voornaamste bruggen geslagen worden.

Het 2e Britse leger zou Noord van de Lippe de aanval uitvoeren teneinde in de eerste plaats het belangrijke centrum Wesel te veroveren en een bruggenhoofd te vormen tussen Dorsten en Pannerden. Brugslag was voorzien te Wesel, Xanten en Rees. Het 2e Canadese LK zou over de bruggen bij Rees naar het Noorden afbuigen en o.m. Emmerich nemen en de hoge Rijnsoever aldaar van de vijand zuiveren. Het 1e Canadese Leger was in de eerste plaats belast met de beveiliging van de Noordflank, waar de vijand de grootste mogelijkheid tot tegenacties bezat.

Een beschouwing over de verdere planning van de operatie moet ik helaas wegens tijdgebrek achterwege laten.

Het ingedeelde 18e Amerikaanse Luchtlandingscorps, bestaande uit de 6e Britse en de 17e Amerikaanse „Airborne-division”, werd bestemd om het bruggenhoofd te verdiepen en het contact tussen de beide legers te vergemakkelijken. De inzet van deze luchtlandingsstroepen zou echter op een ongebruikelijke wijze geschieden. Hij moest namelijk plaats vinden, nadat de voorste troepen de rivier hadden gepasseerd, terwijl de landing zich op betrekkelijk korte afstand van de rivier moest voltrekken. Deze late inzet was gekozen om in de eerste plaats de verrassing niet prijs te geven, maar ook, om de voorbereide artilleriebeschietingen niet te belemmeren, terwijl bovendien de luchtlandingsstroepen bij voorkeur bij daglicht moeten worden ingezet, terwijl de overgang bij duisternis zou worden uitgevoerd. In verband met de

sterke Duitse luchtafweer werd een speciaal neutraliseringssysteem opgebouwd, waarin de artillerie een even werkzaam aandeel had als de R.A.F.

Een geweldige hoeveelheid artillerie was samengetrokken om de eigenlijke overgang te steunen. Zo waren ruim 1300 kanonnen bestemd voor steun van 30 en 12 LK van het Britse 2e Leger.

Van Noord naar Zuid zouden de overgangen op de volgende tijden en plaatsen worden uitgevoerd:

- 30 LK: 51e Divisie bij Rees op 23 Maart 2100;
- 12 LK: 15e Divisie bij Xanten op 24 Maart 0200;
1e Commando-Brigade bij Wesel op 23 Maart 2200;
- 16e Am. LK: 30e Divisie bij Ossenbergh op 24 Maart 0200;
79e Divisie bij Rheinberg op 24 Maart 0300;
- Luchtlandingsstroepen* Noord van Wesel op 24 Maart 1000.

De uitvoering.

Op 23 Maart 1530 gaf Montgomery het bevel tot de aanval. Het weer was bijzonder goed. Toen de artilleriebeschieting haar hoogtepunt bereikte, zetten de aanvalsgolven op het bevolen uur de aanval in. Zeven minuten later was reeds bericht binnen, dat de eerste golven op de vijandelijke oever waren aangekomen. Ook overigens verliep de aanval, zoals hij was voorzien.

Laten we de overgang van 30 LK bij Rees iets nader beschouwen. Dit Legerkorps had tot opdracht, Rees en Haldern te veroveren en een bruggenhoofd van zodanige diepte te vormen, dat de voor de opmars benodigde bruggen konden worden gebouwd. Het was samengesteld uit drie Britse en één Canadese infanteriedivisie en één pantserdivisie. De aanval werd ingezet door de 51e Divisie, welke bestond uit vier infanteriebrigades en één pantserbrigade. Deze laatste brigade bestond voornamelijk uit DD tanks, waarover ik reeds eerder een en ander vertelde.

Voor de overgang van de voorste échelons werden gebruikt Buffalo's (de Engelse LVT). Van deze Buffalo's bestonden twee types, het ene was in staat een jeep, een carrier of een 6 of 17 pounder over te brengen, terwijl het andere type alleen geschikt was, om infanteriepersoneel over te varen.

De aanval werd uitgevoerd met twee brigades in voorste lijn: de 153e Inf. Brig. Zuid van Rees en de 154e Inf. Brig. Noord van Rees. Elke voorbrigade had de beschikking over 96 Buffalo's.

Deze Buffalo's brachten in direct opeenvolgende vaarten de vier voorbataljons over; na ruim een uur waren deze eenheden, uiteraard zonder gevechtsvoertuigen, over.

De pioniers hadden gaten in de Winterdijk geslagen om de Buffalo's doorgang te verschaffen. In de aanvang was de vijandelijke weerstand gering, maar Rees kon pas op 26 Maart worden veroverd.

De bezetting van Rees, welke goed gericht vuur op de Rijn kon brengen, bracht het tijdschema van vlottenbouw en brugslag lelijk in de war. De reserve bataljons der voorbrigades, alsmede de brigades in tweede lijn werden overgezet met stormboten (25 boten in bedrijf en 10 in reserve). Om 23.15 ving deze vaart aan, maar pas om 15.00 op 24 Maart waren de bedoelde bataljons over. Door het vuur uit Rees waren op dat tijdstip dan ook alle stormboten beschadigd.

Tegen het aanbreken van de dag trokken de DD-tanks over, nadat reeds

gedurende de nacht door de Buffalo's de hoogstnodige lichte gevechtsvoertuigen waren overgebracht.

Zuid van 30 LK zette om 2200 de eerste Commandobrigade de Rijnovergang 2 km Noord van Wesel in, om een half uur later reeds de stadsrand te bereiken. Hier werd een kwartier halt gehouden teneinde 200 Lancasters gelegenheid te geven een duizend ton bommen op de vijandelijke linies te werpen op 1½ km voor het front van de Britten.

De Brigade was in staat om 03.00 de stad binnen te trekken, waarna hevige straatgevechten losbraken.

Om 02.00 staken de vier voorbataljons van de 15e Divisie tegenover zwakke vijandelijke weerstand succesvol de Rijn over.

In het vak van het 9e Amerikaanse leger ging de 30e Divisie op de Noordflank bij Ossenburg om 02.00 met 3 voorregimenten over. Een uur later volgde de 79e divisie met 2 voorregimenten op de Zuidelijke vleugel. De overgangen slaagden volkomen en het aantal verliezen was zeer gering. De vijandelijke weerstand was trouwens overal aanvankelijk zeer zwak; later herstelde de vijand zich ten dele op de Noordflanken van de Amerikaanse en Britse sectoren.

Terwijl de grondtroepen in de vroege uren van 24 Maart voorwaarts drongen en de reserves langzamerhand door middel van allerlei soorten veerdiensten konden volgen, begon de luchtlandingsoperatie. Boven het bruggenhoofd werd een luchtparaplue gevormd met 900 jachtvliegtuigen, terwijl een massale artilleriebeschieting van de Westoever de aanval voorbereidde. Om 10.00 verschenen de eerste luchttransporten, het begin van een stroom, welke onafgebroken drie uur voortduurde..... 1700 transportvliegtuigen en 1300 zweefvliegtuigen waren nodig om 14000 man op het slagveld neer te laten. Het neerlaten van de luchtlandingsdivisie in het gebied om de Duitse artillerieopstellingen veroorzaakte grote verwarring bij de vijand en versnelde de opmars van de grondtroepen.

De vorming van het bruggenhoofd verliep, behoudens de reeds vermelde tegenvaller bij Rees, verder volkomen volgens de plannen.

De Rijnovergang van Montgomery's 21e Legergroep is het duidelijkste voorbeeld van de gedegen voorbereide rivierovergang, waarbij elk mogelijk risico wordt uitgeschakeld.

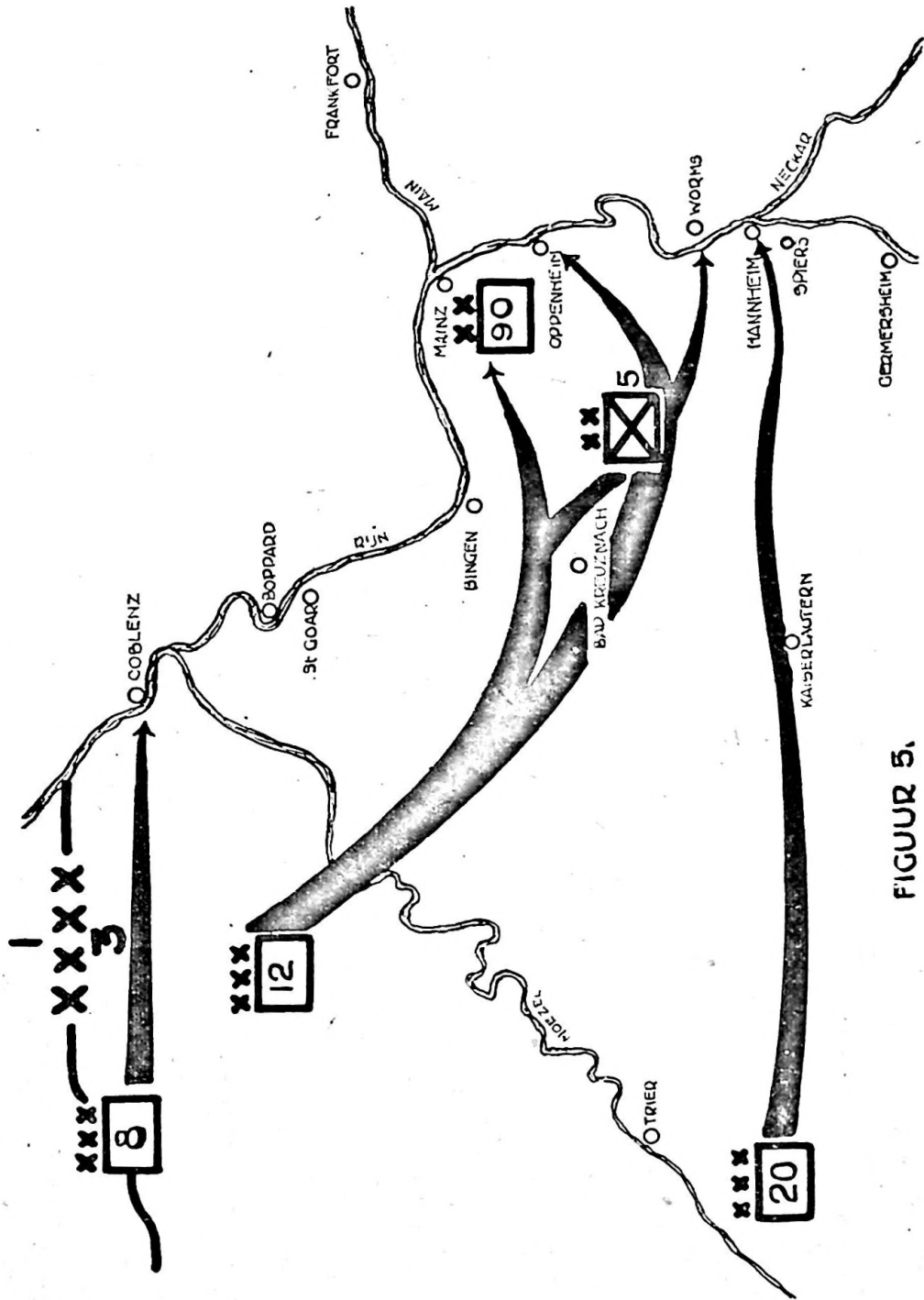
De immense, zeer nauwkeurige voorbereiding en het gebruik van amphibische gepantserde voertuigen, van marine landingsboten, van modern overgangsmaterieel en van ontzaglijke hoeveelheden brugslag en veerdienstmaterieel, maakten de uitvoering van het tactische plan mogelijk. Dit plan, gebaseerd op de inzet van een aantal zeer krachtige, aanvankelijk zelfstandige, aanvallen over een breed front, wist door een merkwaardige verticale aanval — merkwaardig voor wat betreft tijdstip en plaats — en door een geslaagde maskering van de voorbereiding, toch nog een tactische verrassing — bij een rivierovergang zo belangrijk — te verkrijgen.

II. Amerikaanse Rijnovergangen. (Fig. No. 5).

Zoals we zojuist bespraken, voerde het 9e Amerikaanse Leger de Rijnovergang uit in het kader van de 21e Legergroep. Het 1e Amerikaanse Leger bevond zich toen reeds enkele weken in een stevig bruggenhoofd op de Oostelijke Rijnsoever tengevolge van de verrassende verovering van de Remagenbrug.

Nog meer naar het Zuiden opereerde Patton's 3e Amerikaanse leger. Dit

RJNOVERGANG 3.AM.LEGER 22.MAART 1945.

FIGUUR 5.

leger had na zijn werkzaam aandeel in het Ardennenoffensief op 13 Maart een grote aanval ingezet ter verovering van de Palts. Hierbij werd het 8e LK Noord van de Moezel ingezet, waarbij Coblenz op de 19e Maart in Amerikaanse handen kwam. Het 12e LK, vier infanteriedivisiën en één pantserdivisie zetten de aanval in Zuid-Oostelijke richting over de Moezel naar Bingen en Bad-Kreuznach in, terwijl het 20e LK over de Moezel in pal Oostelijke richting naar Kaiserlautern opmarcheerde.

Op de 21e Maart was deze meesterlijke veldtocht door de Palts praktisch geëindigd. Mainz was bereikt door de 90e Infanteriedivisie, terwijl de 4e en 11e Pantserdivisie ter weerszijden van Worms waren aangekomen. Het 20e Legercorps stond vlak voor Mannheim.

Patton wist, dat de kans bestond, dat na een geslaagde overgang van Montgomery, welke ieder ogenblik kon worden verwacht, het zwaartepunt van de geallieerde opmars volledig op deze overgang zou worden gelegd. De consequenties hiervan waren een mogelijk voorlopig defensief op Patton's frontgedeelte en het afstaan van een aantal grote eenheden. Indien hij kans zag, zelf tijdig de Rijn te forceren, zou een en ander voorkomen kunnen worden.

De 5e Infanteriedivisie, in opmars in Zuidoostelijke richting, kreeg daarom plotseling opdracht, pal naar het Oosten af te buigen en bij Oppenheim een Rijnovergang uit te voeren.

Zonder enig oponthoud stak deze Divisie in de avond van de 22e Maart om 22.30 de Rijn over en volbracht hiermede haar 23e opeenvolgende succesvolle rivierovergang. Zes bataljons bereikten vóór dagaanbreken, met een totaal van 28 verliezen, de overzijde.

Er werd voor de overgang gebruik gemaakt van de organiek bij de divisie ingedeelde overgangsmiddelen. Reeds op 23 Maart om 07.30 werden 12 landingsvaartuigen van een marinedetachment, behorende bij het 3e Leger, in bedrijf gesteld, en kwamen ook andere pionierversterkingen ter beschikking.

De voorbereiding van deze zeer snelle overgang, welke zonder artillerie en luchtsteun plaats vond, was door de LK commandant, Generaal Eddy, zeer knap op korte termijn verricht. De uitvoering door de divisiecommandant, Generaal Irwin, was meesterlijk.

Op de 24e en 25e Maart vonden bij het 3e Leger eveneens overgangen bij Boppard en bij St. Goar plaats.

Een soortgelijke rivierovergang gebeurde in het kader van het 7e Amerikaanse Leger en wel in het vak Worms. Dit riviervak, oorspronkelijk behorende tot de setor van het 3e Leger, vormde tenslotte de Noordelijke grens van het 7e Leger.

Op 24 Maart gaf de Legercommandant bevelen uit voor de rivierovergang; de 45e en 3e Infanteriedivisiën moesten naast elkaar de aanval inzetten. Dag D en uur U waren respectievelijk bepaald op 26 Maart 0230. De 45e Divisie gebruikte haar 157e Infanterieregiment om het divisievak verder van vijanden te zuiveren en de rivier te bewaken.

De aanval van de 45e Infanteriedivisie begon geheel volgens het vastgestelde plan. Hierbij vond geen inleidende artilleriebeschieting plaats, teneinde de verrassing te verzekeren. Ieder infanterieregiment had 2 voorbataljons. De voorste aanvalsgolven van deze bataljons gingen met stormboten over, terwijl de volgende vaarten met aanvalsbotten plaats vonden. Het 179e regiment (Noord) ontving op de rivier reeds enig vuur van mortieren, mitrailleurs en luchtdoelgeschut; op de vijandelijke oever werd sterke weerstand ondervonden,

maar om 0315 waren de voorbataljons geheel over en was een klein bruggenhoofd gevormd.

De overgang van het 180e regiment was blijkbaar een grote verrassing voor de Duitsers. De aanvalsgolven ontvingen op de rivier maar zeer weinig vuur. Meer landinwaarts ontmoetten zij echter heftige weerstand en de verliezen waren toen aanzienlijk. De volgende vaarten verloren ook bijna de helft van hun boten, maar ook in dit regimentsvak werd na een felle worsteling de Duitse weerstand langs de rivieroever overwonnen.

Het was reeds donker, toen de divisie het bruggenhoofd tot de korpsdoellijn (de autostrada) had uitgebreid. De divisiereserve, het 157e regiment, ging om 11.00 over de rivier. De pioniers bouwden overdag 2 infanterie- en 2 zware vlotten, waarmede de gevechtsvoertuigen der regimenten werden overgebracht, alsmede een volledige afdeling veldartillerie. Op 27 Maart 's morgens werden reeds een drijvende treadwaybrug en een zware pontonbrug in bedrijf gesteld.

De zojuist, zeer in het kort, geschetste Rijnovergangen van Amerikaanse eenheden zijn wel zeer markante voorbeelden van de „snelle overgang”, waarbij enig risico wordt aanvaard en het verkrijgen van succes in de snelle en verrassende uitvoering wordt gezocht.

De veel geringere Duitse weerstand op dit frontgedeelte in vergelijking met het Weselfront was vanzelfsprekend een alles bepalende factor bij de keuze van uitvoeringsmethode.

III. De Franse Rijnovergang. (Fig. No. 6).

Tenslotte wil ik U een kort overzicht van de Rijnovergang van het 1e Franse Leger niet onthouden.

Ik vond mijn gegevens in het boek „l'Histoire de la Première Armée Française, Rhin et Danube”, dat de Generaal de Lattre de Tassigny met rechtmatige trots over zijn Leger heeft geschreven.

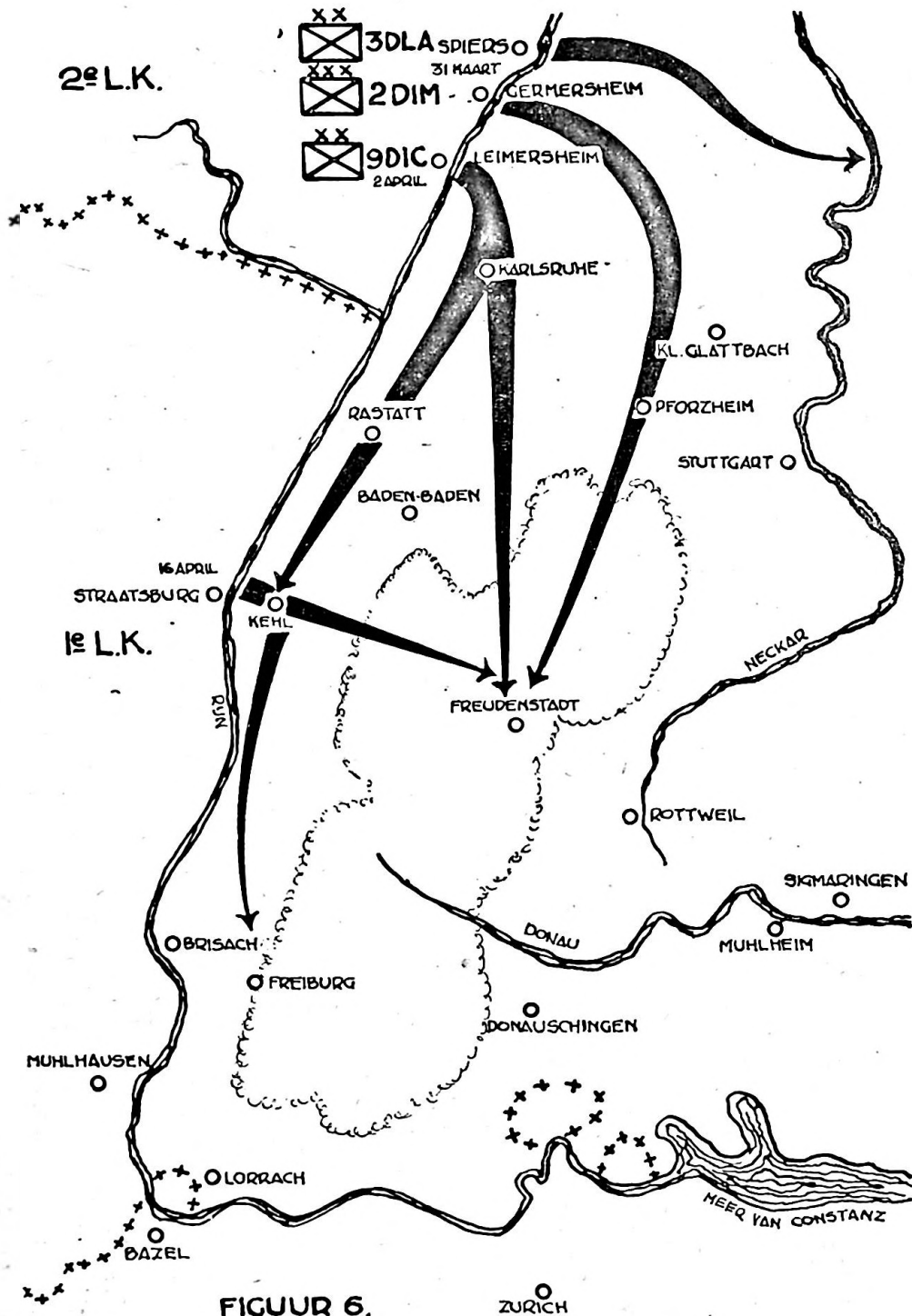
Het 1e Franse Leger beschikte over uitmuntende soldaten, deels gerecrueteerd uit Afrika en deels toegestroomd uit de „Maquis”; de aanvoering van hoog tot laag was in handen van uiterst bekwame officieren, maar de uitrusting en materiële voorziening was maar zeer pover.

Vóór alle andere geallieerde legers bereikte het 1e Franse leger na een schitterende veldtocht het eerst de Rijn, n.l. reeds op 19 November om 18.30 bij Rosenau, Noord van Bazel. Aan een overgang viel op dit tijdstip uiteraard nog niet te denken, want de bevrijding van de Elzas zou eerst nog moeten plaats hebben.

Maar ook toen dit was geschied, volgde voor de Fransen nog niet de zo zeer begeerde overtocht over de Rijn.

De plannen van het geallieerde Hoofdkwartier behelsden n.l. geen actief optreden van het Franse Leger Oost van de Rijn. De legergroepen van Montgomery en Bradley zouden na de Rijnpassage het zwaartepunt vormen, terwijl het 7e Amerikaanse Leger daaraan zou deelnemen door een offensieve actie op de Zuidelijke flank. Het 1e Franse Leger daarentegen zou achter de Boven-Rijn een defensieve sector betrekken, om op deze wijze de Zuidflank te dekken en pas veel later zou achter de rechtervleugel van het 7e Amerikaanse Leger een Frans LK Würtenberg mogen binnenrukken.

Het is begrijpelijk, dat dit plan „Eclipse” — in Februari 1945 door het SHAEF opgesteld — voor de Franse legerleiding een geweldige deceptie was.

FIGUUR 6.
 FRANSE RIJNOVERGANG.

De Generaal de Gaulle stelde dan ook alles in het werk, om dit plan in voor Frankrijk gunstige zin te doen wijzigen. Frankrijk had naar zijn mening het recht, om na de débacle van 1940 en na de bezetting zijn overwinning daadwerkelijk Oost van de Rijn te mogen bevechten.

Het plan „Eclipse” werd gemotiveerd door het SHAEF op grond van de onvoldoende hoeveelheid overgangs- en brugmaterieel, waardoor het niet mogelijk was, dat ieder geallieerd Leger afzonderlijk een Rijnovergang zou forceren.

Op 12 Maart kreeg het 1e Franse Leger dan ook de opdracht van zijn reeds schamel materieel het grootste deel af te staan aan het 7e Amerikaanse Leger. Op dat ogenblik waren 80 Anglo-Amerikaanse divisies geconcentreerd op een Rijnvak van 530 km, en waren de 7 Franse divisies opgesteld aan de Rijn over een breedte van 200 km. Het passeren van de Rijn leek dan ook voorlopig voor Frankrijk op een schone wensdroom.

Het 2e Franse LK werd bij de gevechten in samenwerking met het 7e Amerikaanse Leger tegen de Duitse stellingen Zuid van de Palts, steeds meer naar het Noorden opgeschoven. Op 27 Maart bevonden zich dan ook de meest Noordelijke Franse eenheden bij Spiers.

Op 28 Maart ontving de Generaal de Lattre een instructie van de Commandant van de 6e Legergroep (waarvan het 1e Franse Leger en het 7e Amerikaanse Leger deel uitmaakten) waarin vermeld stond, dat op een later vast te stellen tijdstip het Franse Leger de Rijn met één LK zou mogen oversteken ter verovering van Karlsruhe en Stuttgart. De Generaal de Lattre liet er geen gras over groeien en in zijn I.P.S. (instruction personnelle secrète) van 29 Maart gaf hij opdracht aan zijn 2e LK een Rijnovergang in de omgeving van Germersheim met de divisies achter elkaar (wegens materieelgebrek) te forceren. Het tijdstip van de aanval zou later bepaald worden, maar dit zou niet eerder dan 31 Maart zijn. Maar opnieuw liep de Franse Rijnovergang gevaar, want het 7e Amerikaanse Leger, sinds 26 Maart op de Oostelijke Rijnsoever, rukte snel naar het Zuiden op en dreigde, de voor de Fransen bestemde doelen het eerst te bereiken. Een telegram van de waakzame Generaal de Gaulle, waarin deze opdracht gaf, onmiddellijk de Rijn over te steken, bereikte Generaal de Lattre juist na het verzenden van zijn I.P.S. in de middag van 29 Maart. Hij nam onmiddellijk het besluit zijn aanvankelijk plan te wijzigen, teneinde binnen 24 uur de Rijnovergang te forceren. Zijn ondercommandanten achtten dit waagstuk onmogelijk om de volgende redenen:

1e was het gros van de Franse troepen nog niet ter plaatse aanwezig;

2e was er zo goed als geen materieel aanwezig, om de 250 m brede Rijn over te steken. Het gehele leger beschikte over 55 aanvalsbotten, 15 stormbotten en 12 rubberbotten, terwijl slechts één tientonsbrug ter lengte van 300 m geslagen kon worden;

3e was er de vijand, die zich in kazematten op onderlinge tussenruimten van 200 m voor de Rijnverdediging had ingericht. De sterkte bedroeg tenminste 3 divisies.

De Generaal de Lattre hield evenwel voet bij stuk. De LK Commandant besloot, dat de 2e D.I.M. (division d'infanterie marocaine) de overgang bij Germersheim zou uitvoeren. Maar opnieuw greep de Generaal de Lattre in en gelastte tegelijkertijd nog een overgang bij Spiers, waar de 3e D.I.A. (division d'infanterie algérienne) de aanval zou moeten uitvoeren. Laten we de overgang van deze laatste Divisie het eerst bekijken. Op uur U, 0230 31 Maart, was

in Spiers nog maar één Regiment (3 R.T.A.) aanwezig en één van de 4 rubberboten, waarover de divisie beschikte. Met deze boot werd één groep stoottroepen overgebracht.

Pas één uur later konden nog enkele rubberboten in bedrijf worden gesteld, maar voor dagaanbreken waren 2 compagnieën op de vijandelijke oever. Om 0930 werd de vloot verrijkt met 7 aanvalsboten met aanhangmotor, waardoor om 1030 één volledig bataljon aan de overzijde was. Aanvankelijk was de vijand volkomen verrast, maar bij daglicht veroorzaakte het vijandelijk vuur aanzienlijke verliezen. Met ongekende dapperheid vocht het bataljon de oever schoon en om 2200 kon met het slaan van de enige tientonsbrug, welke aanvankelijk voor Germersheim was bestemd, worden begonnen.

De overgang bij Germersheim geschiedde met twee voorregimenten 151 RI Noord en 4 R.T.M. 2½ km naar het Zuiden. Deze beide regimenten verdeelden samen 55 aanvalsboten en 15 stormboten. Deze overgang werd in tegenstelling met de vorige gesteund door het vuur van 20 afdelingen artillerie. Om 04.45 werd het vuur geopend en zouden de eerste aanvalsvaarten van wal steken. Door de onvolledige voorbereiding geschiedde dit echter niet, maar vond de start bij daglicht plaats. De gewaarschuwde vijand ontketende een hevige afsluitingsvuur, waardoor de eerste aanvalsgolf de vijandelijke oever niet kon bereiken. Een volgende poging vond elders plaats en nu gelukte het enkele boten de vijandelijke oever te bereiken. Ondanks zeer grote verliezen was om 08.00 één compagnie van 151 RI in een bruggenhoofd van 150 bij 50 m, op de vijandelijke oever genesteld. Onafgebroken werden pogingen, om meer troepen in dit bruggenhoofd te brengen, voortgezet.

Ten laatste gelukte het inderdaad, blijvend vaste voet op de Oostoever te verkrijgen en het bruggenhoofd uit te breiden.

Het 1e bataljon van 151 RI verloor 88 doden en 51 gewonden. Het waren vooral de pioniers, die belast waren met het varen van de overgangsbotten, die een werkzaam aandeel in dit succes hadden. Toen de bruggenhoofden waren verenigd en tot voldoende diepte waren uitgebreid, werden op geleende Amerikaanse vlotten in langzaam tempo, maar onafgebroken, de zo hoog nodige zware gevechtsvoertuigen overgebracht.

Het waagstuk van de Franse Rijnovergang was gelukt. Het was zeer zeker geen „vorbereide overgang” in de trant van Montgomery's Rijnovergang, het was zelfs geen „hasty rivercrossing” in Amerikaanse stijl, waarbij toch in elk geval een summiere voorbereiding plaats vindt en het ideale en overvloedige overgangsmaterieel vele mogelijkheden biedt, maar het was een waagstuk, dat alleen slaagde door de wil tot overwinnen van de dappere Franse soldaat.

M.d.V. Ik ben aan het einde van mijn voordracht gekomen.

Het feit, dat in de jongste wereldoorlog alle rivierovergangen uiteindelijk zijn geslaagd is niet iets bijzonders, daar dit ook in vroegere oorlogen meestal het geval was. Wel opmerkelijk is daarentegen, dat de tijdroevende voorbereiding tot de rivierovergang zo vele malen in de jongste oorlog overbodig bleek te zijn, daar de overgang a.h.w. onmiddellijk volgde op de aankomst van de voorste eenheden aan de door de vijand verdedigde rivier.

Opzettelijk heb ik hedenavond *niet* de verdediging tegen de rivierovergang ter sprake gebracht, omdat dit zo belangrijke tactische probleem maar zeer summier, naast de omvangrijke stof van de overgang zelve, behandeld had

kunnen worden. Wellicht zou t.z.t. de moderne actieve riviervediging het onderwerp van een afzonderlijke voordracht kunnen zijn.

Om de verdediging te kunnen voeren moet men de aanval kennen; mogelijk heeft de voordracht van hedenavond tot deze kennis een weinig bijgedragen.

De Voorzitter:

Majoor Heimel, ik dank U zeer voor Uw interessante voordracht. Indien er heren zijn, die nog vragen of opmerkingen hebben, willen zij zich dan opgeven bij de heer Boots.

Lt.-Kol. Lohmeijer:

Mijnheer de Voorzitter, ik zal gaarne gebruik makèn van de geboden gelegenheid, niet zozeer om de spreker van hedenavond vragen te stellen, dan wel om enkele toelichtingen te mogen geven. N.m.m. zouden er n.l. enkele misvattingen kunnen ontstaan, doordat er mogelijk op het gebied van materieeldetails enkele lacunes zijn, welke ik de spreker, bij de hooggewaardeerde opzet van zijn voordracht, zeker niet kwalijk neem.

Allereerst heeft spr. beschreven de wijze, waarop men vóór 1940 bij de eerste échelons overging, n.l. in pontons. In zijn algemeenheid is dat ook zo. Maar toch is de aanvalsbboot reeds geruime tijd vóór 1940 geboren, al is zij hier te lande eerst kort voor de oorlog ingevoerd. Niettemin waren er in 1940 bij de Ned. Lichte Divisie negentig z.g. Atosboten of Zweedse pontons en er waren er honderd in aanmaak voor het derde legerkorps. Deze boten konden ten hoogste elf man bevatten en geleken in hun vorm zeer veel op de huidige, nieuwste, Amerikaanse Assaultboats M. 3.

In de tweede plaats heeft spr. het gehad over het gebruik van de Amerikaanse assaultboot M. 2 als halfponton. Van de daarmee gemaakte pontons kunnen waardevolle lichte vloten en bruggen worden gebouwd, waarmee men zelfs de 10,5 hw. kan overzetten. Ik acht het echter dienstiger er op te wijzen, dat het gebruik als ponton, vooral in bruggen, prachtig is op vijvers en polderwateren, maar op water met golfslag grote beperkingen heeft door de geringe boordhoogte. Op Nederlandse benedenrivieren zullen vooral bruggen en soms ook vloten, geringe bedrijfszekerheid hebben bij minder gunstig weer.

Dan heeft spr. gezegd, dat de Duitse „Floszsäcke" momenteel nergens meer als aanvalsbboot worden gebruikt. Dit is niet uitgesloten, maar tot voor zeer kort kende men bij het Amerikaanse materieel nog middelsoort rubberboten, te gebruiken als aanvullende drijflichamen voor lichte vloten en bruggen en als aanvullende aanvalsbboten, zij het niet bij de eerste échelons.

Tenslotte meen ik nog enkele, door ons aan Duitse zijde gevonden, gegevens omtrent het gebruik van stormboten naar voren te moeten brengen. Aanvankelijk gingen de Duitsers in Rusland bij voorkeur over in de morgenschemering en met stormboten. De zeer grote verliezen brachten hen er echter toe bij avond en — voor wat betreft de eerste échelons — pagaaiende over te trekken, om het element van verrassing niet al te vroeg prijs te geven door het lawaai van de stormbootmotoren. Zodra de aanval op de vijandelijke oever was ingezet, konden de stormboten uiteraard zonder bezwaar worden gebruikt.

Dit is hetgeen ik meende te moeten zeggen. Ik dank U, M.d.V.

Mr. M. Heinsius:

M.d.V. Gaarne zou ik de geachte inleider de volgende vragen stellen:

1. Tegenover de Combined Chiefs of Staff, die aandrongen op één geconcentreerde aanval over de Rijn ten Noorden van de Ruhr, heeft Generaal Eisenhower zijn plannen voor twee overgangen — één ten Noorden van de Ruhr en één in het gebied van Mainz-Frankfort — verdedigd met voorop te stellen, dat hij voor de voornaamste stoot, n.l. die ten Noorden van de Ruhr, op grond van de capaciteit van zijn verbindinglijnen niet meer dan ca. 35 divisies zou kunnen overzetten, met het gevolg dat een tweede overgang over de Rijn in het Mainz-Frankfortgebied nodig werd om de resterende aanvalskracht uit te kunnen buiten. (Zie Report bij the Supreme Commander etc. pag. 100—105, alsmede Crusade in Europe pag. 250 en pag. 405).

Mag men nu concluderen, dat het in het algemeen inhaerent is aan de overgang van massale legers over een brede en diepe rivier, dat de aanvaller om redenen van logistiek genoodzaakt is zijn krachten te verdelen, terwijl de verdediger zijn krachten geconcentreerd kan houden?

2. Moeten in verband met de atoombom de tactische opvattingen over de rivierovergang niet ingrijpend gewijzigd worden, bijv. in de zin van een sterkere nadruk op infiltratiemethoden en verspreiding? Een zo sterke concentratie der aanvalsmiddelen als wij zagen bij de Noordelijke Rijnovergang in 1945 zal in de toekomst toch wel niet meer aanvaardbaar zijn.

3. Valt er iets te zeggen over de mogelijkheid een gehele rivier radioactief te maken, bijv. in het geval van de Rijn in het Meer van Constance atoomexplosies onder water te doen plaats vinden?

4. Bij de meeste rivierovergangen der Westelijke Geallieerden in de laatste oorlog bezaten deze een nagenoeg absoluut luchtoverwicht. Zou de Rijnovergang in 1945 mogelijk geweest zijn, indien de operationele kracht der Duitse luchtmacht toen paritair zou zijn geweest aan die der Geallieerde luchtmacht? Ik stel deze vraag in verband met de mogelijkheid, dat het na het uitbreken van een nieuw conflict geruime tijd zal duren, voordat een der partijen een ongeveer groot luchtoverwicht bezit als 1945 te zien gaf.

De Voorzitter:

Als laatste vraagsteller zou ik mijzelf gaarne aanmelden en wel naar aanleiding van punt 8 van de stelling, luidende „bij de voorbereide overgang zal in het bijzonder de uitvoering van de overgang van de aanvangsvaarten tot in details geregeld moeten zijn”.

Ik wil de inleider vragen, of hij van mening is, dat dit van het begin tot het einde in een z.g.n. spoorboekje behoort te zijn vastgelegd, dan wel, of daarbij meer vrijheid moet worden gelaten.

De inleider, Major Heimel:

Mag ik beginnen met het beantwoorden van de vraag van de Voorzitter.

Voor de inzet van de voorbataljons, d.w.z. voor de eerste drie, snel op elkaar volgende aanvalsvaarten, is een nauwkeurig tijdschema gewenst. De voorste échelons moeten immers gelijktijdig over het gehele front de aanval uitvoeren.

Het vertrek uit verzamelplaatsen en uitgangstellingen, het eventueel af-

halen van de aanvalsbotten, moet dan ook „à la minute” geregeld zijn; ook de indeling in de boten moet nominatief zijn vastgelegd.

Voor het verder verloop van de overgang is wel een globaal tijdschema opgesteld en een voorranglijst voor de over te zetten voertuigen — corresponderende met de vermoedelijke overgangspunten — is eveneens opgemaakt. Deze regelingen, geheel afhankelijk van het verloop van de gevechtsacties op de vijandelijke oever, moeten echter zeer soepel aan de omstandigheden aangepast kunnen worden; een en ander moet mogelijk zijn door perfecte (radio)-verbindingen van „de oeverdienst” met de vooruitgeschoven parkeer- en troepenverzamelplaatsen.

Een bindend „spoorboekje” voor de gehele overgang wordt echter niet meer opgemaakt.

Ik dank de overste L o h m e y e r voor zijn waardevolle aanvullingen op enkele detailpunten van mijn betoog.

Ten aanzien van zijn bezwaren tegen de lichte vlotten, geconstrueerd uit aanvalsbotten, vermeen ik te mogen opmerken, dat de Amerikanen — ongeacht de altijd voorkomende bedrijfsongevallen bij dergelijke ondernemingen — bedoelde vlotten bij al hun rivierovergangen, zelfs bij de Rijnovergangen, met succes hebben gebruikt en deze vlotten dan ook nog steeds in hun uitrusting zijn opgenomen.

Ten aanzien van de vragen, gesteld door Mr. H e i n s i u s, moge ik het volgende antwoorden:

Het aantal van 35 divisies door Generaal Eisenhower in zijn Rapport genoemd, was mij onbekend; wel kende ik zijn bezwaren in verband met de limiet aan overgangsmiddelen.

De rivier blijft ook na overschrijding zijn waarde als tactische — en later ook als strategische hindernis behouden, omdat de aan- en afvoer nu eenmaal afhankelijk is van de capaciteit van de bruggen.

Waarom de Generaal Eisenhower in dit verband tot 35 divisies — overigens een respectabel aantal — komt, is mij onbekend.

Nog algemeen wordt aangenomen, dat een eventueel gebruik van de atoombom voorlopig op strategisch niveau zal zijn gelegen. Hoe eventueel t.z.t. de leer der tactiek aangepast moet worden, valt nog niet te bezien; wel staat vast, dat dan Montgomery's rookscherm de bijzondere tactische handeling, rivierovergang geheten, niet zal kunnen beveiligen. Welke invloed het radio-actief maken van rivieren op de rivierovergang zal uitoefenen weet ik niet; enige dagen geleden hoorde ik zelfs, dat de mogelijkheid zou bestaan om rivieren kunstmatig te bevrozen.

Ten aanzien van de betekenis van het luchtoverwicht bij een rivierovergang, ben ik van mening, dat dit absoluut noodzakelijk moet zijn.

Bij een evenwicht in de krachtsverhouding zal zeer zeker een plaatselijk en tijdelijk luchtoverwicht verkregen kunnen worden, hetgeen zelfs nog het geval kan zijn bij een niet al te grote ongunstige verhouding in de luchtmachtsterkten.

De Voorzitter:

Indien niemand meer iets heeft te vragen of op te merken, sluit ik hierbij de discussie en breng de spreker nogmaals dank voor zijn belangwekkende lezing.

Majoor Heimel heeft zich in de loop van zijn voordracht ongerust getoond, dat hij hier en daar wat te droog zou zijn geweest. Ik kan hem de verzekering geven, dat die ongerustheid overbodig was en wij allen met gespannen interesse naar hem hebben geluisterd.

Tevens zeg ik dank aan de heren, die door hun vragen of opmerkingen het belang van de avond hebben verhoogd. Er wordt ons militairen wel eens verweten, dat wij ons steeds bezig houden met de oorlog, die voorbij is en niet het oog gericht hebben op de oorlog, die mogelijk voor ons ligt. In de voordracht van Majoor Heimel zal U zijn gebleken, dat dit odium niet noodzakelijkerwijze op de krijgswetenschappen behoeft te rusten. Zoals hij in het licht stelde, was de wijze van rivierovergang, die in de jongste wereldoorlog haar doeltreffendheid heeft bewezen, tevoren door de Duitsers bedacht en ontwikkeld en konden hieraan in de loop van de oorlog slechts technische verbeteringen worden toegevoegd. Dit moge voor ons een aansporing zijn, eveneens het oog naar voren te richten en het verleden te beschouwen als de springplank naar de toekomst. Men vergete daarbij echter niet, dat in het huidige tijdperk tactiek en techniek ten nauwste samenhangen en het onmogelijk is, de tactiek te ontwikkelen, indien men niet de beschikking kan krijgen over de technische middelen om een nieuw tactisch denkbeeld uit te voeren.

Alvorens deze avond te sluiten, verzoek ik de heren, die aan het debat deelnamen, de door hen gestelde vragen en opmerkingen uiterlijk Dinsdag a.s. schriftelijk bij de redacteur in te zenden.

Ik dank nogmaals allen die aan het welslagen van deze avond hebben bijgedragen en sluit hierbij de vergadering.

MEDEDELINGEN VAN HUISHOUDELIJKE AARD

Het Bestuur van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap
is thans als volgt:

	Jaar van aftreden
M. R. H. CALMEIJER, Lt.-Generaal plv. Chef Generale Staf, <i>Voorzitter</i> ...	1953
D. A. VAN HILTEN, Generaal-Majoor b.d., Redacteur Orgaan en W. J.	1953
I. A. ALER, Lt.-Generaal Vlieger	1952
G. B. FORTUYN, Kap. Lt. ter Zee	1953
W. J. VAN GULIK, Generaal-Majoor G.S. b.d.	1952
J. J. DE WOLF, Kolonel der Genie	1951
J. H. COUZY, Kolonel G.S.	1952
E. J. C. v. HOOTEGEM, Majoor G.S.	1951
J. P. BOOTS, Res. Luit.-Kolonel b.d., Secretaris-Penningmeester, v. Alkemade- laan 215, Den Haag, telef. 774621, Postgiro 78828	1951

NIEUWE LEDEN

Nederland

- 's-Gravenhage: H. G. Feisser, res. Kap. Art.; H. C. Voskuil, 1e Lt. Inf.; J. G. Stegeman, Lt. t. Z. I.; R. H. Berts, Segt. Adelb. Zeed.; S. G. Gooszen, Adelborst Zeed.; J. J. Hendriks, 1e Lt.; E. A. De Ceuninck van Capelle, 1e Lt.; E. Groeneveld, 1e Lt.; C. P. A. van Wijk, Kap.; R. Gerritan, 1e Lt.; D. Baron Mackay, res. Maj. Cav.; L. A. D. Kranenburg, Kap.; Ir. M. Polak, res. Lt. Kol. Vbd.; N. J. Broetjes, Ritmeester; H. Boerstra, 1e Lt. Genie; A. van der Waag, Kap. Inf.; J. F. A. Kersjes, Maj. Inf.; Th. E. E. H. Mathon, Kolonel G.S.; A. Luteijn, Kap. Inf.; J. de Rochemont, Sergeant; J. H. Carstens, Kap. Art.; J. B. Wortelboer, Lt. t. Z. II; H. C. Gautier, Maj. Vlieger; L. E. Hinrichs, Majoor Inf.; G. K. Hooijer, Kap. Art.; J. W. Thijssen, Maj. Vlieger; K. W. v. Haastert, 1e Lt. Inf.; B. van Dijken, 1e Lt. Inf.; P. Tanamel, 1e Lt. Inf.; C. D. F. Bisschop, 1e Lt. Inf.; M. L. Verkuil, 1e Lt. Inf.; B. H. Slager, Maj. Waarn.; E. J. L. M. de Bruyn, 1e Lt. Mariniers; R. J. van Erven, 1e Lt. Inf.; F. Henner, 1e Lt. Inf.; A. T. van Emmerik, 1e Lt. Inf.; H. Verhoef, 1e Lt.; A. Stadius Muller, Kap. Art.; J. C. Stravers, Kap.; Monterie, res. 1e Lt.; A. Aartsma, 1e Lt. M.A.; E. Gitz, 1e Lt. Inf.; C. Ouwehand, D.O.G. II; L. Haykens, 1e Lt.; W. F. Smit, Kap. Art.; I. van Galen, Kapitein; J. C. Welleman, Kap. Inf.; M. Nanlohy, Maj. Inf.; H. H. R. van der Laan, Ritmeester; H. F. Zeijlemaker, Maj. Vlieger Wrn.; R. M. P. S. Tjondro Negoro, Sergeant; H. A. J. Oostindiën, Maj. Vlieger Wrn.; D. C. Buurman van Vreeden, Luit.-Generaal; Dr. J. A. M. Kamberg, D.O.G. II; J. Jansen, Kap. Vlieger Wrn.
- Alkmaar: L. v. d. Spek, 1e Luit.
- Amersfoort: J. H. Bosch, ritmeester; J. Brouwer, 1e Lt. Inf.; F. H. Dolleman, 1e Lt. Cav.; A. W. F. von Ballusack, Ritmeester; B. G. de Vries, Kap. Inf.; J. H. Th. de Roo, Majoor; E. Wilderdijk, res. Kap. Geneesk. Troepen.
- Amsterdam: C. A. H. de Metter, Kap. Inf.; M. L. Rolff, 1e Lt.; H. R. Pieschel, 2e Lt.; v. d. Boon, 1e Lt.; T. W. v. Welsem, Kap. Inf.; P. van Leest, 1e Lt. Inf.
- Apeldoorn: C. H. v. der Veen, Kap.; G. J. Lucardie, 1e Lt. Inf.; J. E. Schwab, 1e Lt. Inf.
- Arnhem: D. W. Dull, 1e Lt. Art.
- Assen: J. A. Blonk, Kap. Inf.
- Bilthoven: D. Blanken, Lt. Kol. Inf.
- 's-Bosch: A. J. v. d. Ven, 1e Lt. Inf.
- Breda: Mr. H. W. J. Bosch, Majoor Inf.
- Bussum: G. M. J. Adang, 1e Lt. Inf.
- Delft: J. van Gelderen, 1e Lt. A.A.T.
- Doodewaard: J. M. den Hartog, 1e Lt. Inf.
- Deventer: J. F. C. Westerweel, Kap. Inf.; H. Schulte Nordholt, Kap. Inf.
- Dordrecht: F. M. Elkerbout, 1e Lt. Genie.
- Drumpt: J. W. Stout, res. 2e Lt.
- Driebergen: M. E. A. Gobus, 1e Lt. Inf.; H. W. Neidig, 1e Lt. Inf.
- Eindhoven: A. A. Winter, Kap. Inf.
- Ede: B. Bouman, 1e Lt. Art.; B. L. Schut, 1e Lt. Art.; J. J. Dekker, res. 1e Lt. Inf.; A. J. Mac. Ville, 1e Lt. Inf.
- Geleen: K. H. J. Lindelauff, res. Kap. Inf.
- Gilze: J. M. Gerverdinck, 1e Lt. Inf.; H. v. d. Zeep, Kap. Inf.

Grave: G. A. Mahler, 1e Lt. Inf.
 Groningen: G. T. C. Schoenmaker, 1e Lt. A.A.T.
 Haarlem: W. Michielsens, Kap.; J. D. G. Crama, 1e Lt. Inf.; N. J. v. Garderen, 1e Lt. Inf.; N. Bouman, Ritmeester.
 Harderwijk: J. J. Bijl, Kap. Inf.; Rotteveel, Kap. Inf.
 Harlingen: A. de Bruin, 1e Lt. Inf.
 Heemstede: H. W. Heekman, Kap.
 Hilversum: T. E. Aronds, 1e Lt.
 Hooghalen: R. J. Raaff, 1e Lt. Art.
 Leeuwarden: D. J. van Vooren, 1e Lt. Inf.
 Leiden: R. E. v. Voorst v. Beest, 1e Lt. Inf.
 Lunteren: B. H. de Groot, 1e Lt.
 Maasniel: J. J. Nortier, Kap. Inf.
 Nijmegen: H. A. Thoonson, Kap. Art.; H. J. M. Lombaers, 1e Lt.; H. J. v. d. Kam, Kap. Inf.; W. Bender, 1e Lt. Inf.; J. Geelen, Kap. Inf.; J. Glaser, Kap. Inf.; A. van Dusseldorp, Kap. Inf.
 Oegstgeest: W. L. H. van Beusekom, 1e Lt.
 Oosterbeek: T. J. Laupman, Kap. Inf.
 Oostvoorne: J. Kruik, 1e Lt.
 Oud-Leusden: B. J. Mensink, res. 1e Lt.
 Roermond: H. L. E. J. Rieter, 1e Lt. Inf.; J. J. G. Dehue, 1e Lt. R.L.J.; V. E. T. Steinginga, Kap. Inf.; J. L. D. Noordhoek, 1e Lt. R.L.J.
 Roosendaal: N. J. de Koning, Kap. Inf.
 Rotterdam: K. B. van Buren, Kap. Inf.
 Schiedam: J. G. v. der Meulen, 1e Lt. Inf.; J. F. Molenkamp, 1e Lt.
 Soesterberg: H. J. G. Elbertse, 1e Lt. Inf.
 Sprang-Capelle: S. J. Draaisma, res. 1e Lt. v.a.d.
 Tilburg: W. J. Krijgsman, 1e Lt.
 Utrecht: P. v. d. Broek, D.O.v.G. III; C. J. v. Vliet, 1e Lt.
 Valkenburg (L.): L. A. v. d. Berg, Kap.; I. G. de Pree, 1e Lt.; W. M. Hoolboom, 1e Lt. Inf.
 Velp: H. L. J. v. d. Grinten, 1e Lt. Inf.
 Vught: Jhr. A. v. der Goes, 1e Lt.
 Wageningen: T. Eysvogel, 1e Lt.
 Wassenaar: J. D. Backer, Ritmeester; A. J. Quanjer, Kap. Lt. t. Zee.
 Zaandam: M. de Jong, Kap. Mariniers.
 Zeist: L. P. van Diggele, 1e Lt.; J. G. Palm, Kap.; A. Wolting, Kap. Inf.
 Zevenhuijzen: G. W. Noordsij, 1e Lt.
 Zierikzee: C. M. v. der Vliet, Sergeant.
 Zoutelande: J. W. Snijders, Kap. Inf.
 Zutphen: A. F. Gerrits, Kap. Inf.

Indonesië

D. van Santen, res. 1e Lt. Inf.; A. E. J. Schlosmacher, Kap. Inf.; M. A. Kroon, Kap. Inf.; C. Lips, Majoor; J. A. C. Maccré, Kap. Inf.

De contributie voor het werkjaar 1950—1951 is vastgesteld op f 10,—. De leden die zulks nog niet deden wordt verzocht hun contributie wel te willen storten op postrekening 78828 van de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap, Den Haag. Om onnodige last en onkosten te vermijden worden geen quitanties aan de deur aangeboden. Gezien de omstandigheden in Indonesië wordt de leden, aldaar verblijvende, verzocht zich tijdelijk te beschouwen als leden, zoals bedoeld in art. 13, 2e alinea van het Reglement, en hetzij door iemand in Nederland te laten betalen of door delegatie, z.g. boekendegatie, welke bij de Kashouder van hun onderdeel kan worden aangevraagd.

Het W.J. '49 is aan de leden toegezonden.

Geeft bij adresverandering kennis aan de Secretaris-Penningmeester,
 van Alkemadeaan 215, 's-Gravenhage
 en vergeet vooral niet ons een nieuw lid op te geven